

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

PANEL

ORTADOĞU'DAKİ STRATEJİ ÇATIŞMALARI ve
ARDINDAKİ GERÇEKLER

Yayına Hazırlayan
Dr. Ahmet Zeki BULUNÇ

ISBN - 978-975-8571-29-1

22.01.2009

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Prof. Dr. M. Selçuk Uslu

Başkent Üniversitesi
Stratejik Araştırmalar Merkezi
Müdürü

Prof. Dr. Mehmet HABERAL

Başkent Üniversitesi Rektörü

PANEL YÖNETİCİSİ

Prof. Dr. Hasan ÜNAL

Gazi Üniversitesi
Öğretim Üyesi

PANELİSTLER

Sinan OGAN

TÜRKSAM Başkanı

Miray VURMAY

TUSAM Orta Doğu Uzmanı

Semih İDİZ

Milliyet Gazetesi Yazarı

Tarih: 22 Ocak 2009 Saat:14.00

Yer: Başkent Üniversitesi Bağlıca Kampusu Kanal B Konferans Salonu
Eskişehir Yolu 20. Km. ANKARA.

Tel: 0312 234 14 11 **Faks:** 0312 234 15 46

<http://sam.baskent.edu.tr> E-posta: sam@baskent.edu.tr

SUNUCU- Değerli misafirler; Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi tarafından düzenlenen “Ortadoğu’daki Strateji Çatışmaları ve Ardındaki Gerçekler” konulu panele hoş geldiniz.

Efendim şimdi panelin açılış konuşmasını yapmak üzere Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürü Prof. Dr. Selçuk Uslu’yu kürsüye davet ediyorum.

Prof. Dr. SELÇUK USLU- Sayın Bakanlar, Sayın Rektör Yardımcım, sayın öğretimi üyeleri, değerli konuklar; Bugün, İsrail’in Gazze saldırılarıyla yeniden gündeme oturmuş olan Ortadoğu sorununu, “Ortadoğu’daki Strateji Çatışmaları ve Ardındaki Gerçekler” başlığı altında inceleyeceğimiz sempozyumumuza hoş geldiniz.

Bizim bu toplantılardaki konuşma sıralarımız, önce ben bir açılış konuşması yaparım, ondan sonra Rektör Bey bir konuşma yapardı, ancak misafirleri olduğu için, Rektör Bey bu konuşmasını toplantının sonunda yapacaklar.

Konu biliyorsunuz çok önemli. Ortadoğu kaynayan bir kazan. Çok kısa bir özet yapmam gerekirse sizlere şunları özetle söylemek istiyorum: Bir, İran’a karşı bugün büyük devletler tarafından nükleer silah hazırlığı içinde olduğu yolunda iddialar var ve büyük devletlerin bu durum karşısında İran’a yönelttikleri birtakım tehditler var. Ancak, çok enteresan İran hiç bunları dikkate almıyor, sessiz ve derinden benim gördüğüm kadarıyla bildiğini okuyor.

Sonra, biliyorsunuz Irak meselesi var. Büyük devletler Irak’a demokrasiyi getirdiklerini söylüyorlar, ama bu ne biçim demokrasiye, Irak’ta taş üstünde taş, omuz üstünde baş kalmadı. Nasıl demokrasi, ben bunu da anlamış değilim. Halen evsiz barksız milyonlarca insan var. Yüz binlerce insan hayatını kaybetti, halen Irak’ın her köşesinde bombalar patlıyor, insanlar ölüyor, çoluk çocuk ölüyor, siviller ölüyor. Ama onlar demokrasiyi getirmekten söz ediyorlar. Son günlerde karşımıza çıktı biliyorsunuz. İsrail ve Gazze. Gazze’de HAMAS hepinizin bildiği gibi iktidarda ve çok enteresandır, İsrail’in böyle bir davranışa nasıl bir tepki göstereceğini bilmesine rağmen, HAMAS tuttu, İsrail’in bazı kentlerine üç beş tane ilkel füzesini gönderdi.

Bunun üzerine İsrail de kalktı, ilk önce havadan saldırdı, sonra karadan Gazze'ye girdi. Gazetelerin yazdığına göre ölü sayısı 1400 ve ne acıdır ki, bu 1400 ölü kadın, çocuk yaşlı ve hemen hemen büyük bir çoğunluğu da sivil insanlardan oluşuyor. Yani, İsrail'in saldırısı karşısında İsrail'e direnen bir askeri güç yok ve insanlık eli el üstünde bir sinema salonunda film seyrediyor gibi bu olayları böyle seyretti.

Türkiye tabii ne yaptı? Türkiye bölgedeki büyük laik ve demokratik bir ülke olarak burada söz sahibi olduğuna inanarak ve iyi niyetten kesinlikle kuşku yok, arabuluculuğa soyundu, ancak bir nokta orada kayboldu, o da şu: Arabuluculuktaki özellik tarafsız ve objektif olmalı. Türkiye maalesef bunu yapamadı. Türkiye bu işe soyunduğu zaman, tamamen HAMAS taraftarı bir görünüm içine girince, dünya devletlerinin gözündeki güvenilirliğini de yitirdi.

Dolayısıyla, ne oldu? Devreye, Mısır ve Fransa girdi ve onların önerileri dikkate alındı. Tabii, şimdi bu davranış değerli konuklar; Türk dış politikasındaki eksilere bir eksi daha ekledi. Benim kişisel görüşlerime göre durum, Ortadoğu'da özetle bu. Panelimize katılan çok değerli konuşmacılarımız var, tahmin ediyorum bu konuları çok daha fazla açacaklar.

Tekrar hepinize hoş geldiniz diyorum, saygılar sunuyorum efendim.

SUNCU- Sayın Uslu'ya bir kez daha teşekkür ediyoruz.

Değerli konuklar; şimdi de Panelimizin yöneticisini ve katılımcılarını sizlere tanıtmak istiyorum. Panelimizi Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Hasan Ünal yönetecek ve katılımcılar TÜRKİSAM Başkanı Sayın Sinan Oğan; TUSAM Ortadoğu Uzmanı Sayın Miray Vurmay ve Milliyet Gazetesi Yazarı Sayın Semih İdiz. Kendilerini yerlerine davet ediyorum.

Prof. Dr. HASAN ÜNAL (OTURUM BAŞKANI)- Değerli misafirler, kıymetli öğretim üyeleri, sevgili öğrenciler; Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi'nin geleneksel beyin fırtınalarından birisinde daha birlikteyiz.

Bugünkü beyin fırtınasının konusu oldukça güncel ve anlamlı. Çünkü, hakikaten az önce Sayın Başkan Prof. Selçuk Uslu da açılış konuşmasında belirttiği gibi, son 7-8 yıldır Ortadoğu Bölgesi bilhassa 2003 yılında Amerika'nın Irak'ı işgalinden buyana tam bir ateş topuna dönmüş durumda. Gerçi Ortadoğu Osmanlı yönetiminden çıktığı tarihlerden buyana hemen hemen hiç barış ve huzur görmedi, dönem dönem sürekli çatışmalar oldu.

Öyle görülüyor ki Ortadoğu 2003-2008 yılları arasında, hatta buna İsrail'in son Gazze operasyonundan dolayı 2009'u da ilave etmek mümkün, muazzam bir kargaşa ve bu arada ateş topuna çevrilmiş durumda. Sadece mesela birkaç hususu hatırlamak gerekirse, Amerikanlılar 2003 yılında Irak'a müdahale ederken, daha doğrusu Irak'ı işgal ederken, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı olmaksızın, o zamanki Amerikan yönetiminin ortaya koyduğu gerekçelerden bazıları şunlardı: "Irak'ta muazzam miktarda kitle imha silahı var. İkincisi, Irak bu El Kaide tarzı terörist unsurlarla ilişki kurmuş, bunlara dair elimizde belgeler var. Falanca Iraklı diplomat falanca yerde, falanca El Kaide bağlantılı olduğunu düşündüğümüz adama telefonda şunu demiş. Belki bir kere de restoranda bir araya geldiklerine dair işaretler var" gibi gerekçeler vardı.

Çok ilginçtir, gerekçelerden birisi de "Saddam Hüseyin zalim bir diktatördür, çünkü kendi halkından 300 bin kişinin ölümüne sebebiyet vermiştir, Saddam Hüseyin iktidarları döneminde" denilmiştir. Sonrasını hatırlatmama bile gerek yok. Irak'ta kitle imha silahı bulunamadı; emaresi dahi ortaya çıkmadı.

Bu arada, Irak'ın El Kaide tarzı terörist unsurlarla Irak yönetiminin işbirliği yaptığına dair gene hiçbir kanıt bulunamadı. Fakat çok ilginçtir, bütün bunlar söylendiği zaman, önce İngiltere Başbakanı Tony Blair, sonra da Amerikan Başkanı Bush (o zamanki başkan diyelim, iki gün öncesine kadar başkandı) "Hakikaten bulamadık, özür dileriz, kamuoyunu yanıltmışız, ama kabul etmek lazım ki, Irak'a demokrasi geldi. Saddam bir zalim diktatördü, şimdi daha iyi oldu" dedi.

Amerikan Üniversitesi John Hopkins'e bağlı bir kuruluş 2006 yılında, Irak'ta Amerika'nın işgalinden sonra ne kadar insan öldürülmüş, ölmüş

veya ölümüne sebebiyet verilmiştir. Yani oradaki savaş şartlarından dolayı ne kadar insan kaybedilmiştir konusunda bir araştırma yapmıştı. O zaman, bunun 1,2 milyon civarında olduğu tahmin ediliyordu. Bildiğiniz gibi bunların da tümüyle, ama neredeyse tümüyle masum insanlardan oluşuyor. ABD'nin yarattığı koşullardan dolayı kadınlar, çocuklar, bebekler, hasta insanlar, tedavisi mümkün hastalıklardan dolayı öldüler.

Bir başka şeyi daha belki hatırlatmakta fayda var. "Irak'a demokrasi geldi" iddiaları da çok ilginç. Çünkü Ebu Gureyb Hapishanesi'nden fıskıran rezalet, insanların Irak'ta bazılarının birkaç gün, bazılarının birkaç hafta, bazılarının birkaç ay, bazılarının birkaç yılına Guantanamo tarzı hapishanelerde herhangi bir suç isnadında bulunulmaksızın, neden oraya tıkdıkları söylenmeksizin, günü birlikte işkence edilerek veya aşağılanılarak devam etti gitti.

Bu arada demokrasiyle ilgili en önemli gelişme de belki şu oldu: Irak'ta hakikaten ortaya sandık geldi. Fakat biliyorsunuz, bugüne kadar yapılan bütün seçimlerde ve referandumlarda da aşağı yukarı her yerde beş civarında sandık toplatıldı, ondan sonra topluca sayım için Bağdat'a götürüldü, sonra aşağı yukarı 3-4 aylık sürelerde Talabani, Barzani bir taraftan, Şii grupları öbür taraftan, Sünnileri temsil iddiasında olanlar başka tarafta, diğer grupları temsil edenler oturdular, adeta canlı hayvan pazarlığı edercesine "benim oyum yüzde bilmem 27 nokta şundan aşağı olursa kabul etmem, öteki şundan aşağı olursa kabul etmem, benim milletvekili sayım bundan aşağı olursa kabul etmem" diye pazarlıklarla sonuçlar belirlendiler.

Bütün bunlar belki işin bir tarafı, bir başka tarafı daha var. O da bütün bunlar niye oluyor? Yani, güya demokrasi getiriliyor, ama demokrasi-den başka her şeye benziyor. Öte yandan, mesela seçimle iktidara gelen HAMAS, Amerikan ve Amerikan müttefikleri tarafından tümüyle terörist olarak ilan edilmiş durumda. Bu arada Ortadoğu'da acaba sınırların değişmesi yönünde bir gidişat mı var? En önemli konulardan birisi de, belki özellikle Sayın Sinan Oğan'ın üzerinde duracağı, geçen yılın Ağustos ayında Rusya'yla, Amerika arasında başlayan ve Gürcistan savaşıyla özdeşleşen restleşme, bu bölgeyi de nasıl etkileyerek devam edecek? Bütün bunları buradaki konuşmacılarla birlikte değerlendireceğiz.

Ben fazla sözü uzatmadan, elinizde bulunan listede küçük bir değişiklik yaparak, TUSAM Ortadoğu Uzmanı'nı Sayın Miray Vurmay'a ilk konuşmacı olarak söz vermek istiyorum. Sonra Sayın Semih İdiz'e söz vereceğim. Son olarak da az önce bahsettiğim Amerika'yla Rusya arasındaki Avrasya'da başlayan jeopolitik mücadelenin bu bölgeyi nasıl ilgilendireceğine, etkileyeceğine dair tahlilleriyle bizi bilgilendirecek olan Sinan Oğan'a söz tevcih edeceğim.

Sayın Miray Vurmay buyurun.

MİRAY VURMAY (TUSAM Ortadoğu Uzmanı)- Teşekkür ederim Hocam.

Öncelikle herkese hoş geldiniz demek istiyorum. Hocamın dediği gibi bugün aslında her ne kadar biraz durulmuş gibi görünse de, Gazze merkezinden Ortadoğu'ya bir bakış yansıtmaya çalışacağız. Ben sizlere kendi payıma düşen zaman dilimi içerisinde özellikle Ortadoğu'dan bir bakış sunmaya çalışacağım. Örneğin, bu savaş, operasyon ya da tek taraflı ateşkesle sonuçlanan bu durum İsrail'de ve Arap dünyasında nasıl algılanıyor? Yansımaları neler? Ortadoğu'da bölgesel olarak ne tip değişikliklere yol açabilir? Bunların üzerinde duracağım.

Arap dünyasından başlamak istiyorum. Biliyorsunuz, son dönemde Arapların ikiye bölünmesi söz konusu oldu. Özellikle, son Gazze saldırısından sonra iyiden iyiye parçalanmışlık ön plana çıktı. Arap Birliği'nin geç toplanması, Mısır, Suudi Arabistan ve Ürdün gibi Batı'ya angaje olmuş; özellikle İsrail ve Amerika Birleşik Devletleri ile ciddi anlamda ekonomik ve siyasi ilişkileri olan Arap ülkelerinin Filistin davasına, tabii yanlarına Filistin'in parçalanmışlığını da çekerek, yani El Fetih kanadını çekerek, Arap Ortadoğu'sundaki radikal ve ılımlı ayırımında, safların daha da keskinlendiğini gördük.

Özellikle, bunu Arap Birliği çerçevesinde ele almak istiyorum. Öncelikle, Arap Birliği'nden bahsetmek lazım. Arap Birliği nedir, ne zaman kurulmuştur, nasıl kurulmuştur? 1960'ların sonunda kurulmuş bu Birlik, özellikle o dönem, özellikle soğuk savaş dönemindeki Arap davaları ki, Filistin davası bunun en başında geliyordu. Çünkü o dönemde 1967 savaşı öncesinde bütün Arap ülkeleri neredeyse birleşerek İsrail'le savaşıyorlardı.

1967 Savaşı Ortadoğu'da dengeleri bugünkü kadar olmasa da ciddi anlamda değiştirdi. Öncelikle 1967 Savaşı'ndan sonra şunu tespit etmek lazım: İsrail en büyük sınırlarına ulaştı. Daha sonra Mısır ve Ürdün'le ateşkes anlaşmaları imzalandı, barış anlaşmaları imzalandı. Daha sonraki süreçte Suriye ve Lübnan'la olan ilişkiler değişti ve 67 savaşı'ndan sonra da bugünden bakıldığında, özellikle Arap siyasal düşüncesinde şü ön plandadır: 1967 yılında yaşanan 6 Gün Savaşı'ndan sonra, Arap milliyetçiliği otopsi bile yapılmadan tarihin kimsesizler mezarlığına gömülmüştür. Bu söz bana ait değil, Arap milliyetçiliğini genel anlamda akademik olarak tartışan ve bu anlamda dünyada en çok kabul gören Prof. Dr. Adit Davişa'nın, kendisi de bir Arap'tır. Onun bir ifadesi ve 1967 Savaşı'ndan sonra gerçekten, hem İsrail için, hem de Arap dünyası için dengeler çok farklı bir şekilde değişti.

“Soğuk Savaş”ın sonlarında, özellikle 1990'ların başında, 1987'deki Birinci İntifa'dan sonra da Filistin bağlamında birtakım değişiklikler meydana geldi. El Fetih'in barış masasına yanaşması, Oslo Süreci, Madrid Süreci, Camp David Süreci arkasından gelen ve tabii ki Yaser Arafat'ın daha ılımlı bir şekilde duruma yaklaşması, en azından barış masasına oturması. Çünkü, biliyorsunuz İsrail hiçbir zaman Yaser Arafat'ın gerçekten barış yapacağına inanmadı ki, ömrünün son yıllarını zaten Ramallah'taki karargâhında İsrail ablukası altında geçirdi. Bu ön plandayken, yani Filistin Arap davası olarak anılırken, 1990'lardan sonra birdenbire İslam davası haline geldi. Özellikle, son duruma bakmak için Arap dünyası içindeki Filistin bağlamındaki ayrıştırmayı daha mikroskobik bir şekilde anlayabilmek için bu duruma bakmak lazım.

Bu hem genel, küresel, hem de bölgesel olarak sistemin de getirdiği çeşitli noktalarla alakalı. Ama öncelikle, konuşmamın başında dediğim gibi içeriden bir analiz yapmaya çalışırsak, Arap milliyetçiliğinin Filistin davasındaki rolü neydi, yeri neydi, ne kadar etkiliydi? Buna bakmak lazım. Öncelikle şunu söylemek istiyorum: Arap ülkeleri içerisinde son dönemde adını saydığım ve belirttiğim bu bölünme yeni bir şey değil. Daha öncelerde Arap milliyetçiliğinin en sert, en şiddetli bir şekilde savunulduğu 1960-70'lerde de bunun tohumları vardı. Ama o dönem içerisinde tabiri caizse “kol kırılıp yen içinde” kalıyordu. Ama 1980-90'lardan sonra özellikle Filistin bağlamında Arafat merkezli olarak

durum biraz da değişti. Örneğin, o dönemki Arap liderlere bakarsak, hemen hemen hepsinin Arafat'la arası hiç iyi değildi. Öncelikle sürgünler oldu. Filistin Kurtuluş Örgütü önce Ürdün'den sürüldü; Lübnan'a geçtiler. Lübnan'daki iç savaştan sonra, Kuzey Afrika'ya sürüldüler, ondan sonra çeşitli ölkelere Suriye'ye, Libya'ya, Tunus'a dağıldılar. Filistin Kurtuluş Örgütü ekibi, bir şekilde, Arap ölkeleri arasında paylaşılmaya çalışıldı.

O dönemde zaten hem gizliden, hem açıktan olarak Yaser Arafat'ın siyasi kişiliği üzerinde her zaman için çeşitli eleştiriler yapıldı. Arap Birliği içerisinde o dönemki tutanaklara, Arap Birliği zirvelerinde yapılan konuşmalara bakarsanız, aslında tek bir birliktelik hiçbir zaman görölmedi. Arap milliyetçiliğinin o romantik, efsanevi ya da fantastik olarak sözü edilen tek bir Arap ulusu fikri aslında hiçbir zaman gerçek olmadı. 1920'lerde ortaya çıkan romantik bir akım olarak değerlendirildi hep. Gerçeğe uygulanması, pratik olarak hayata geçirilmesi, belki Suriye ve Mısır'ın birleştiği Birleşik Arap Cumhuriyeti döneminde ucundan, kıyısından yakalanmıştı, ama o da çok uzun ömürlü olmadı ve daha sonrasında Arap dünyası içinde çok daha büyük ayrılıklara neden oldu.

Filistin bağlamında bakarsak, dediğim gibi o dönem içerisinde de, yani bizim Arap milliyetçiliğinin çok yüksek irtifalarda olduğunu düşündüğümüz yıllarda da, yani İsrail'le Arap ölkeleri top yekûn bir şekilde çarpışırken de aslında çok da fazla reel bir zeminde değildi. Her zaman için, özellikle bunu belirtmek istiyorum, Arap ölkelerinin çoğu, biliyorsunuz 1920'lerdeki manda yönetiminden sonra 1940-1950'lerin başlarında kurulmuş ve daha sonra darbelerle çeşitli diktatörlerin ya da otoriter rejimlerin, monarşilerin yönetimiyle yönetilen ölkeler.

Bunların hepsinde, özellikle akademik anlamda, siyaset bilimi literatürünü de incerseniz, kişisel egemenlik sistemleri hakimdi. Hafız Esat Suriye'sinde de bunu görebiliyorsunuz, Saddam'ın Irak'ında da bunu görebiliyorsunuz; Hüsnü Mübarek'in Mısır'ında da bunu görebiliyorsunuz ve bir Haşimi krallığı olarak hayatını devam ettiren Ürdün'de de bunu görebiliyorsunuz. Suudi Arabistan keza öyle. Emirlikler zaten adı üzerinde, hepsi tek bir emir tarafından yönetili-

yorlar. Katar, Bahreyn gibi Körfez Ülkeleri, zaten ülkeden daha çok küçük kantonlar gibi yönetiliyorlar.

Sonuç itibariyle şunu söylemeye çalışıyorum. Arap Birliği aslında hiçbir zaman var olmadı; yani gerçek anlamda bir Birlik olarak her zaman kişisel egemenliklerin, kişisel iktidar ihtiraslarının gölgesinde kaldı. Hep ön plandaydı, söylemde her zaman için vardı. Ama eyleme gelince, gerçekten tek bir çatı altında Arapların özellikle bağımsızlıklarını kazandıktan sonra, Arap ülkelerinin tek bir ses çıkarması hiçbir zaman mümkün olmadı. Ulusal onurları olarak nitelendirdikleri bir zamanların Filistin davasında da sonuç itibariyle bugün gelinen nokta bunu açıkça ortaya koyuyor.

Şunu demek istiyorum: Dünya basını, “Arap Birliği parçalandı, Arap Birliği bölündü, Arap Birliği iflas etti” gibi manşetler atıyor, ama bana göre aslında Arap Birliği hiç yoktu. Bunun aslında bir tezahürü olarak nitelendirebilirsiniz, son dönemdeki olayları.

Bunun en küçük, en mikro örneğini Filistin’de gördük zaten. Çünkü biliyorsunuz Filistin’de 60 yıldır bir devlet kurmaya çalışıyorlar, bağımsız bir devlet olmaya çalışıyorlar. Ama buna rağmen, bugün Filistin’deki parçalanışın, yani El Fetih ve HAMAS arasındaki parçalanmışlığın yegâne sebebi de aslında olmayan devletin iktidarını paylaşmaya çalışan grupların olmasıdır. Mafyalaşma söz konusu. Bu, Türkiye’den bakıldığında pek görünemiyor belki ama Filistin’e daha yakından baktığımız zaman, özellikle Batı Şeria’da, El Halil’de, Gazze kesiminde bunu çok daha fazla göremiyorsunuz, çünkü coğrafi olarak dışarıyla bağlantısı olmayan bir bölge. Çeşitli silah gruplarını, silah kaçakçılığının, insan kaçakçılığının, yani illegal bütün kokuşmuş işlerin orada ne kadar rahat bir şekilde yürüdüğünü görebiliyorsunuz. Yani Filistin, tek davası iktidar, devlet kurma davası da değil; Ortadoğu’nun kirli işlerinin laboratuvarlarından birisi haline getirilmiş bir isim. Keza, hatırlarsınız Lübnan’da Beka Vadisi, 1980-90’larda aynı özellikle terör vadisi olarak bilinirdi. Şimdi, Filistin de aynı şekilde, özellikle radikal İslam-i yaftası yapıştırılmış örgütlerin, Irak ve Filistin’de konuşlandığı, bu örgütlerin El Kaide’yle bağlantıları araştırılmaya çalışılıyor, bunlar ortaya çıkarılmaya çalışılıyor. İsrail de zaten kurgusunu bunun üzerine kuruyor.

Buradan hemen İsrail nasıl algılıyor konusuna bakalım. Bu noktaya geçmek istiyorum ki, direkt olarak bağlantısı var. İsrail Gazze savaşının hemen başında, “Bu savaş değil, operasyondur, teröre karşı İsrail’in meşru bir müdafaasıdır” açıklamasını yapmıştı. Daha sonraki süreçte de bu meşru müdafaaya sürekli olarak vurgu yapıldı. İsrail Savunma Bakanlığı, İsrail ordusu ve bütün İsrail’deki resmi yetkililer bunun üzerinde durdular; bunun vurgusunu yapmaya çalıştılar.

Sonuç olarak; oradan gelen rakamlara bakıyoruz. Ölenlerin çoğu sivil, kadın ve çocuklardan oluşuyor. Buna verilen cevap da şöyle. “HAMAS, yani ‘terör örgütü olarak HAMAS’ sivillerin arasında yaşıyor, sivillerin arasında bize karşı savaşıyor, bizim yapacak başka bir şeyimiz yok.” Yani meşruiyeti çok daha basite indirgemek için “terör” ifadesini kullanmaya gayret gösteriyorlar.

İsrail demişken, bir de bu noktada tek taraflılık konusunun irdelenmesi lazım, vurgulamak lazım. Çünkü biliyorsunuz İsrail tek taraflı olarak ateşkes ilan etti. İsrail’in tek taraflılığı yeni bir şey değil. Şu an hâlâ 2,5 yıldır komada bulunan İsrail’in eski Başbakanı Ariel Şaron’la birlikte ön plana çıkan bir ifade. Önce, Ariel Şaron’la birlikte Gazze’den 2005 yılında gene tek taraflı olarak çekilmiş bir İsrail. Daha sonraki süreçte Ehud Olmert’in iktidara gelmesiyle, Olmert’in bir planı vardı. Buna göre 2010 yılına kadar İsrail tek taraflı olarak sınırlarını çizecektir, çizmelidir. Nitekim Hasan Hocamın dediği gibi, burada bir harita değiştirme planı da söz konusu. Bu zaten açık bir plan, gizliden yürütülen bir plan değil. Çünkü İsrail’in resmi doktrinlerinde, İsrail Parlamentosu’nda yapılan çeşitli görüşmelerde, İsrail’in artık kesin sınırlarının çizilmesi gerektiği her daim söylenen bir şey. Burada şöyle bir ayrıntı var: Büyük İsrail mi olalım, yoksa küçük, ama Yahudi bir İsrail olarak mı kalalım? Bu, İsrail için çok önemli bir ayrıntı. Çünkü İsrail’in bugün 6,5 milyona yakın nüfusu var; bu nüfusun yüzde 20’sini Arap kökenli, Filistin kökenli İsrail vatandaşları oluşturuyor. Geri kalanı da İsraili Yahudilerden oluşuyor.

Son dönemde, özellikle 2000 yılındaki intifalardan sonra, İsrail’e dışarıdan gelen göçün azalması, hatta tersine göçün başlaması ve tam zıt bir şekilde İsrail’de yaşayan Filistinli Arapların doğum oranının İsrail Yahudilerinkinden çok daha fazla olması, İsrail’de büyük bir kâbus

senaryosunu ortaya çıkardı: 2040-50 yıllarına kadar İsrail’de Arap ve Yahudi nüfusun eşitlenmesi, hatta Arap nüfusunun Yahudi nüfusunu geçmesi senaryosu çizildi. Bu nedenle de Gazze, Batı Şeria gibi Arapların çoğunlukta olduğu, Filistinlilerin çoğunlukta olduğu bölgelerden çekilip, küçük ama Yahudi bir İsrail’le de mutabık kalmaları üzerine birtakım projeler geliştirildi. Bu da tabii ki, İsrail’in tek taraflı olarak sınırlarını çizmesi olarak ön plana çıktı. Ama sonuçta önüne birtakım engeller çıktı. Önce Hizbullah engeli çıktı, çünkü biliyorsunuz 2006’da İsrail psikolojik olarak, ideolojik olarak aslında matematiksel muhasebe tuttuğumuz zaman, askeri olarak başarılı görünse de, dediğim gibi Hizbullah’ın karşısında ideolojik olarak kaybetti.

Şimdi, HAMAS’ın karşısında askeri anlamda çok daha ilginç bir görüntü (profil) çizdi. Özellikle, oyunun kurallarını tamamen kendisi belirledi. HAMAS karşılık verdi, ama ellerindeki silahların ilkel olması, Gazze’nin biraz önce dediğim gibi, coğrafi olarak kapalı bir alanda, bir tarafı Mısır, bir tarafı deniz, öbür tarafı da İsrail; havadan, karadan ve denizden tamamen abluka altında. İnsanların tüneller dışında dünyayla bağlantısı neredeyse yok. Bu nedenle, zaten insanlık dramı derinleştikçe derinleşti.

Sonuç olarak dediğim gibi, İsrail’in kendi koyduğu kurallarla, kendi istediği İsrail sınırlarının çizilmesi projesiyle aslında 2005’ten buyana uygulanmaya başlanan, bir de bunda yine Batı Şeria’dan başlayıp, Kudüs’e kadar gelecek olan güvenlik duvarı vardı. Ama güvenlik duvarının inşası uzadı. Çünkü, arada Gazze’ye operasyonlar düzenlendi, daha sonra Hizbullah’la yaşanan savaş, ardından yaşanan savaşın soruşturması, Winograd Komisyonu’nun yaptığı soruşturma. İsrail’deki hükümetin, Başbakan Olmert’in yolsuzluk davaları yüzünden düşmesi ve erken seçim kararı alınması. İsrail’in bu tek taraflı sınır çizme projesini biraz sekteye uğrattı.

Sonuç olarak, İsrail 61 yıllık bir ülke, bu yılın Mayıs’ında İsrail 61 yılını dolduracak ve 61 yıldır aynı amacı ve aynı stratejileri izliyor. Normalde “politika sabit, strateji değişken” diye bir laf vardır, ama İsrail’de hem politika sabit, hem de strateji sabit. Her zaman için aynı çizgide politikalar izlemeye gayret gösteriyor. Ama burada çok daha farklı bir pozisyon var. Bunu Arap ve İsrail bakış açısını birleştirmek anlamında söylüyorum.

Son dönemde, İsrail'in son Gazze operasyonu neden bu kadar ses getirdi? Çünkü İsrail bundan önce Gazze'ye onlarca kez operasyon düzenledi; bu kadar ağırlığını da düzenledi. Daha önce sadece Gazze'ye değil, Batı Şeria'da da aynı çeşit operasyonlarda bulundu. Yine, orantısız güç kullandı, sınırsız olarak askeri imkânlarını ortaya koydu. Yine binlerce Filistinli hayatını kaybetti. Ama bu sefer bu kadar çok ses getirmesinin sebebi, zamanlamasıyla ilgiliydi.

İçinde bulunan konjonktür ile ilgiliydi. Arapların sessiz kalması, hatta bir kısmının açıktan İsrail'le işbirliği içinde olması. Keza, Filistin'in tam olarak ortadan ikiye ayrılmış olması. El Fetih'in yine Batı politikalarıyla birlikte hareket etmesinin ortaya çıkması ve bu operasyon devam ederken, 9 Ocak 2009 günü Mahmud Abbas'ın görev süresinin dolması. Filistin Özerk Yönetimi Başkanı Mahmud Abbas'ın görev süresinin dolmasıyla, meşruiyetini bir anlamda kaybetmiş olması. Her ne kadar El Fetih bunu kabul etmese de, şu anda çok tartışmalı bir pozisyon var. Siyasi anlamda da zaten Gazze operasyonu, dökme kurşun operasyonu sonrasında Mahmud Abbas'ın siyasi konumu iyiden iyiye tartışılmaya başlandı.

Sonuç olarak; böyle bir konjonktürde HAMAS radikal İslam-i bir terör örgütü olarak görünen, bu şekilde dünyaya kabul ettirilmek istenilen, özellikle dediğim gibi İsrail'in teröre karşı meşru müdafaa hakkı kullandığını ifade ederek, satır aralarında bunu vurgulamaya çalıştı hep.

Batı'nın vicdanında olayı daha basite indirgemek, daha meşru bir zemin kazandırmak için de, ama sonuç itibarıyla İsrail için bu kadar meşruiyetin sağlanması da çok önemli değil. Daha önce hatırlarsınız, 1980'lerde Lübnan'daki mülteci kamplarına yapılan katliamlar, Sabra min Şatilla'daki katliamlar; yine Ürdün'deki mülteci kamplarına yapılan hareketler. Bunlar hep son yapılan Gazze operasyonunun benzerleriydi; aralarında çok büyük bir fark yoktu.

Dediğim gibi, konjonktür çok farklı. Ortadoğu'da giderek yükselen ve biraz önce adını zikrettiğim Arap ülkeleri özellikle bunlar Sünni Arap ülkeleri olarak bilinen Mısır, Ürdün, Suudi Arabistan gibi Arap ülkeleri İran'ın yükselmesinden ve Şii ideolojisinin bir anlamda Ortadoğu'ya giderek yayılmasından korktukları için, Batı'ya ve hatta İsrail'e yanaşmayı bile göze almışlardı.

Bunların hepsi aslında tek bir resim altında, bir arada düşünülmesi gerekiyor. Çünkü hiçbir şekilde birbirinden bağlantısız olarak kabul edilemez. Arap dünyasındaki bu bölünmüşlük, İsrail her zamankinden şiddetli değildi; dediğim gibi İsrail'in politikası da, stratejisi de hep sabittir. Her daim aynı stratejileri izler. Arada ufak tefek değişiklikler olabilir, söylemde çeşitli değişiklikler olabilir, ama eylem her zaman için aynıdır.

Bu noktada, daha fazla üzerinde yoğunlaşabilecek çok fazla bir durum da yok. Çünkü hem küresel, hem de bölgesel konjonktürün içerisinde aslında çok da olağan bir durum bu. İsrail'in böyle bir saldırı yapacağı, HAMAS'ın buna bir anlamda İsrail'i davet edeceği zaten bilinen bir gerçektir. Zamanlaması olarak da, Obama'nın Amerikan Başkanı olarak yemin etmesinden hemen öncesine denk gelmesi, İsrail seçimlerinden bir-birbuçuk ay öncesine denk gelmesi, bunlar çok küçük hesaplar, küçük ayrıntılar olarak görülebilir, ama hani denilir ya "şeytan ayrıntıda gizlidir" diye. Gerçekten, işin bir anlamda şeytanın karıştığı noktalara bakarsak, ayrıntılar da bizim için çok büyük önem taşıyor.

Mısır'ın hemen operasyon öncesinde İsrail'le görüşmeler yapması, HAMAS'la ilgili yapılan planların ortaya çıkması, Filistin'deki durum, bunların hepsi. Tabii ki, Türkiye'nin arabuluculuğunu burada atlamamak gerekiyor. Arabuluculuk konusunda yaptığı girişimler, ne yazık ki sonuç olarak Türkiye'nin değil, Mısır ve Fransa'nın arabuluculuğunda bu işin ortaya çıkması. Hepsini bir arada düşünmek lazımdır. Bu sözü geçen ülkelerin, devletlerin ya da devlet dışı aktörlerin hepsinin mevcut konjonktür içerisindeki konularına, bugün, dün ve yarınlarına bir şekilde bakmak lazım.

Kısaca, Ortadoğu'dan, Arap dünyasından ve İsrail'den bir bakış bulmaya çalıştım. Ama sonuç olarak, sunumumdan bağımsız olarak bir şey söylemek istiyorum. Bunların hepsi stratejik, politik ya da siyasal olarak ifadeler, ama gerçekten Gazze'yi görmüş birisi olarak da söyleyebilirim. Orada çok büyük bir insanlık dramı yaşanıyor. Üzerinde çok fazla şey söyleniyor, oradaki insanlar için yardım kampanyaları düzenleniyor. Bir şekilde savaş suçu var mı, yok mu bu araştırılıyor. Ama olan orada gerçekten sivil halka oluyor.

Araplar şöyle bir laf söylerler: “Basra harap olduktan sonra neye yarar” derler. Gazze harap olduktan sonra neye yarar? Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI- Sayın Miray Vurmay’a çok teşekkür ediyoruz. Gerçekten bize Arap dünyasının dünden bugüne kendi iç ulaşmazlıklarını, Filistin konusundaki tavırlarındaki görüş ayrılıklarını, hatta bunların giderek 67 Savaşı’ndan sonra politika farklılıklarına dönüşmesini ve özellikle Madrid ve Oslo sürecinin tamamen devre dışı kalmasından sonra da Arap ülkelerinin büyük bir kısmının aslında Filistin meselesini görmezden gelmeye başladığını, bu arada İsrail’in de giderek, yani İsrail’in bugünkü yaptıkları, Gazze’de seyrettiklerimizi, Sayın Vurmay’ın konuşmasından da anlıyoruz ki, bugün ilk ve belki de son olmasını temenni edeceğimiz bir şey değil.

İsrail 1947’de Birleşmiş Milletler kararıyla kurulduğu günden beri, adeta etnik temizlik üzerine siyaset izliyor. Bunun örneklerini de kendisi bize verdi. Hem Filistinlilere yönelik olarak, onların mahalle mahalle, köy köy, semt semt yerlerinden sürülmeleri söz konusuydu. Sonra, çevre ülkelere yerleştiler, ama oralarda da rahat edemediler. Mülteci kamplarından, bilhassa Lübnan’daki kamplarda olanları gene hatırlayalım. Sabra ve Şatilla kamplarındaki soykırımsal görüntüler arz eden o vahşet görüntülerini hepimizin hafızaları hatırlıyordur.

Şimdi, Sayın Vurmay vaktinin kısıtlı olmasından dolayı aramızdan ayrılacak. Ondan önce kendisine sorularınız varsa onları almak istiyoruz. Ama ben Oturum Başkanı olarak önce kendim kısa kısa bir-iki soru sormak istiyorum. Birincisi; Gazze operasyonu neden bu defa bütün dünyada ses getirdi? Bu acaba neyle ilgili? Yani konjonktür, Amerikan karşıtlığının çok yüksek olduğu bir dönemde olması mı? Mesela 1947’den itibaren İsrail’in yaptıkları kitaplardan okunuyordu, uzmanlar takip ediyordu, ama televizyon yoktu. Ama bugün televizyonların hepsi canlı yayınlarla olayları evlere her an taşıyor. Bosna’da olup bitenlere de Türk kamuoyu ve dünya kamuoyu çok büyük tepkiler göstermişti. Yine televizyon kameralarıyla adeta naklen yayın yapıldığı için olmuştur, bu mu önemli bir faktör?

İkincisi; yine kısaca Avrupa kamuoylarında giderek İsrail’i kınayan kamuoyu oranı bayağı ciddi oranda artıyor. Avrupa kamuoyları

“bugüne kadar İsrail ne yaparsa haklıdır” tavrındaydı. Şimdi, bu Gazze’yle birlikte gördük ki, hayır Avrupa kamuoylarında da ciddi bir şekilde İsrail’i kınayan, sadece gruplar değil, kamuoyunun önemli bir kısmı oluşuyor. Bunlardan İsrail rahatsız olmuyor mu? Yani, dediğim dedik, çaldığım düdüğü havasında devam edecek mi?

Üçüncüsü; bu Gazze operasyonları sırasında Amerikan basınında bazı analizler çıktı. İsrail, aslında Obama devralmadan önce Bush yönetiminden “İran’ı vurun” diye talepte bulundu. Ancak, Bush yönetiminin “artık bu kadar kısa döneme bunu da sıkıştıramayız, yapamayız” dediğine dair haberler çıktı. Bu arada ben Yunan basınından takip ediyorum. İsrail uçakları özellikle Girit çevresinde sürekli manevra yapıyorlar, S-300 füzelerinden korunma tatbikatları yapıyorlar. Biliyorsunuz, Rumlar bu füzeleri Kıbrıs’a getirmek istiyorlardı; ancak Türkiye’nin kesin ve kararlı tavrı sonucunda S-300 füzeleri Kıbrıs’a getirilememişti. Türk Silahlı Kuvvetlerinin o zamanki kararlı tavrı dolayısıyla Girit’e yerleştirilmişti. Şimdi, İsrail uçakları Girit Adası’nın etrafında, üzerinde Yunan Savunma Bakanlığı’ndan da izinli olarak o füzelere karşı sürekli olarak elektronik harp yapıyorlar.

İran da Rusya’dan S-300 füzeleri alıyor. Dolayısıyla, bütün bunlar İran’a karşı bir hazırlık diye düşünülüyor. Acaba, İsrail İran’a karşı Amerikasız bir bombalama hazırlığının içinde mi, neler var? Bu üç sorunun cevaplarını kısa kısa rica ediyorum.

MİRAY VURMAY- Hocam; o zaman sonundan başlayayım. Amerikan basınına ben de takip etme fırsatı buldum. Onlar genelde, İran’a karşı örtülü mücadele mi, hazırlık aşaması mı, hep bunun üzerinde durdular. Ama sonuçta, hatta şöyle yorumlar da vardı: “Bush bunu yapsın ki, bir adım atılsın ki, Obama da İran’a karşı daha fazla adım atmaya mecbur kalsın,” diye. Amerikan basının özellikle bu İran konusundaki, aynı şeyi İsrail basını için de söyleyebilirim, spekülasyonları zaten artık biraz fazla abartılmış oldu. Son beş yıldır, özellikle son üç yıldır İran’la ilgili neredeyse haber, yorum, analiz olmayan bir gün bile yok. Sürekli dünyadaki her şeyi, özellikle Ortadoğu bağlamında İran’la ilişkilendirmek bir anlamda moda olmuş durumda. Ama Barack Obama’nın gelmesiyle birlikte, yemin konuşmasında İslam dünyasına verdiği önemli mesaj, bu anlamda ilk aradığı kişilerden birisinin Mahmud

Abbas olması, onunla görüşmüş olması, Amerika'daki ekonomik krizin paralelinde yine Ortadoğu'ya öncelik vereceğini gösteriyor; bu kesin bir gerçek. Guantanamo'yı kapatacağına yönelik iddialar var. Irak'tan asker çekilmesi söz konusu olacak.

Bir de Gazze'nin bir anlamda gölgesinde kaldı, ama 30 Ocak'ta Irak'ta yerel seçimler var. Bunun için çok büyük çalışmalar var. Medyaya çok fazla yansımıyor, çünkü Türkiye'nin gündemi çok çabuk bir şekilde değişiyor, ama 30 Ocak'a hiçbir şey kalmadı. Yani, bir hafta sonra Irak'ta gerçekten sonuçlarının aslında bir şeyler değiştirebileceği yerel seçimler var. Kerkük gibi Türkiye için önemli illerde seçimler olmayacak, ondan ayrı tutuluyor. Bu seçimler Federal yapıya bir gidiş için zemin hazırlayacak olabilir. Bu konuda sizin de dediğiniz gibi Kürtlerin, Barzani'nin özel istekleri var. Bunlara hep dikkat etmek lazım. Birbirinden ayrı, Gazze'yle Irak arasında ne alaka var, arada yüzlerce kilometre var demek de doğru olmaz, çünkü Ortadoğu'yu genel olarak değerlendirmek lazım. Nasıl ki, İsrail ve İran aralarında binlerce kilometre varken, bu kadar birbirlerinden tehdit algılıyorlarsa, gerçekten bunları hep bir arada düşünmek lazım.

Hocam, buradan ilk sorunuza geçeyim. Neden bu kadar ses getirdi? Deddiğiniz gibi bunda en büyük etken medya. Arap medyasını da yakından takip eden birisi olarak bunu çok açık bir şekilde söyleyebilirim. Her ne kadar İsrail Gazze'ye basın girişini engellese de, Gazze'de hâlihazırda faaliyet gösteren, özellikle bağımsız ya da HAMAS ile organik bağı olan basın kuruluşları var. Özellikle, sizler de görmüşsünüzdür, Ramattan Televizyonu Arap dünyasında bağımsız yayın yapan bir televizyon; vuruluna kadar görüntü vermeye çalıştı. Ancak biliyorsunuz o da vuruldu biliyorsunuz. El Cezire, El Arabia gibi Arap çizgisini koruyan kanalların olması ve bunlarla sürekli yayınlar yapılması. Mesela, El Cezire'nin birden fazla kanalı var. El Cezire Mübaşir diye, El Cezire'nin sürekli canlı yayın yapan bir kanalı var. Kamerayı çeşitli açılardan sabitleyip, orada olan her şeyi 24 saat canlı olarak verdiler. İnsanlar televizyonların başına kitlendiler ve tabii ki iletişim çağının çok hızlı olması sadece Türkiye'de değil, neredeyse Bolivya'da, Venezüella'da, Küba'da bile çok büyük gösteriler yapıldı. Bunların hepsi birbirine bağlandı. Hatta Arap parlamenterlerden kinayeli açıklamalar geldi. Arap Birliği'nin merkezini tayin eden

Karakasa “Venezüella’nın başkentine taşıyalım” dediler. Sonuçta, bunlar hep iletişim çağının ne kadar hızlı olduğunu bize gösteriyor. Tabii bir de son dönemde, özellikle Hizbullah’la yaşanan savaşın iki sene sonra aynı şekilde, yine birbirine çok benzer söylemlerle, benzer gerekçelerle bir savaş yaşanmış olması, bir de dediğiniz gibi anti Amerikancılığın yükselmesi; konuşmamda Arap ülkelerini eleştirdim, açıkça Arap Birliği’nin olmadığını söyledim, ama bu Arap saraylarına yönelik bir şeydi; Arap sokaklarında durum çok farklı. Sıradan Arap insanlarında Mısırlısından, Suudisine, Kuveytlisine, Suriyelisine, Lübnanlısına hepsinin kendi yönetimlerine isyanı söz konusu. Bunlar bastırılmak zorunda bir yerde. Çünkü halen diktatörlükle, monarşilerle, otoriter rejimlerle yürütülüyorlar. Ama yine konuştuğumuz gibi, iletişim devrimi bunun da bir yerde önüne geçiyor. Çünkü internet üzerinden birbirlerini haberdar ediyorlar. Çeşitli gruplar kurarak, manifesto gibi yayınlar yapıyorlar. Arap vicdanının, Arap isyanının da söz konusu; burada sokakların da isyanı söz konusu. Bunların iletişimiyle, etkileşimiyle Türkiye’deki hareketliliği de birleştirebiliriz herhalde.

OTURUM BAŞKANI- Avrupa kamuoyu da, İsrail karşıtı.

MİRAY VURMAY- Aslında, bu konuda şunu da söylemek lazım: Avrupa’da benim görebildiğim kadarıyla, daha önce konuştuğum, özellikle Ortadoğu üzerine çalışan akademisyenlerle görüşme fırsatım oluyor zaman zaman. Her zaman için serde bir antisemitizm var. Hani, İsrail, Yahudi nefretinden ziyade, İsrail’e karşı yönetimlerin her zaman için imtiyazlı bir durum, ayrıcalıklı bir durum yaratsa da, Avrupalılar da İsrail’in birtakım şiddet yanlısı tutumlarına, savaşlardaki orantısız güç kullanımına yönelik hep çatlak sesler vardı, ama son dönemde Avrupa’da bu kadar büyük bir şekilde ortaya çıkması aslında incelenmesi gereken.

OTURUM BAŞKANI- Böylece ben soruların cevabını aldım, sizlerden sorular varsa. Evet, bu arada Sayın Hocamız Prof. Dr. Mehmet Haberal da teşrif etmiş bulundular. Hoş geldiniz efendim. Evet Büyükelçim siz buyurun.

AHMET ZEKİ BULUNÇ (Başkent Üniversitesi Öğretim Görevlisi)-

Ben de Miray Hanıma iki soru yöneltmek istiyorum. Birincisi; Arap dünyasındaki Filistin'e karşı olan durumu açıkladınız. Burada sanırım basında da çok işlenmiştir. Bu ülkelerdeki antidemokratik rejimlerin HAMAS'tan bir şekilde etkilenmelerinden korkulmasının, kendi ülkelerinde Hamas'a yakın örgütlerden çekinmelerinin de payı var. Özellikle, Mısır'daki Müslüman Kardeşler ile HAMAS'ın bağlantılarını dikkate aldığımızda, bunun boyutunu da ayrıca bir değerlendirmek gerekir diye düşünüyorum. Bu konudaki düşüncenizi almak istiyorum. İkincisi; tek yanlı ateşkes büyük ölçüde Obama'nın göreve başlamadan önce İsrail'in bir şekilde jesti ve Obama'yı güç durumda bırakmamak yönüne bağlanmıştı. Fakat sanırım, bunun da ötesinde İsrail'in tek yanlı ateşkesindeki en önemli etkenlerden birisi, özellikle Batı kamuoyunda giderek artan İsrail karşıtlığının daha büyük boyutlara ulaşmasını da önleme düşüncesi ya da etkisinin bulunduğunu düşünüyorum. Çünkü İsrail insanlık suçu boyutunu da aşan çok ağır bombardımanlarla, ağır sivil insan ve özellikle çocuk kayıplarına karşın öyle görülüyor ki, HAMAS'a yönelik ortaya koyduğu hedeflerine ulaşamamıştır. Bunun uzatılmasının daha çok dünya kamuoyunda kendisine karşı olan tepkinin yaratılmasına da Amerikan kamuoyunun da, Amerikan yönetimine karşı yeni bir baskıyla, Ortadoğu'ya farklı bir bakışı getirecek etkilerden de sıyrılmak istediğini düşünüyorum, bu konuda ne düşünüyorsunuz?

MİRAK VURMAY- Ahmet Hocam; sondan başlayayım. Öncelikle, şunu söyleyeyim: Sizin dediklerinize katılıyorum, özellikle daha fazla uzatılmaması, tek taraflı ateşkes ilan edilmesi konusunda. Ama bunu bir de İsrail'in iç politik yapısı, sosyolojik yapısı bağlamında bir boyutu daha var. Çünkü İsrail basınının, genel olarak izlediğinizde şöyle bir yapısı vardır: Her zaman için sağ sol, Siyonist ya da postsiyonist yapısı, ideolojik yapısı fark etmez. Genellikle çatışmayı, operasyonu tetikleyen bir yayın politikası izler. Operasyon ilk başladığında, askeri destekler, orduyu kamçılar, cesur, daha cesaret vermeye çalışır. Ama bir süre sonra da bunun sonu nereye gidecek? Nerede duracaksınız? İsrail nereye kadar devam edecek? Asker kayıpları geldikçe halkın tepkisinden de korkulur. Nitekim burada da aynı şey yaşandı. İsrail'in önde gelen gazetelerini takip ettiğinizde, çok açık bir şekilde görüyorsunuz bunu. Önce tetiklediler, "Gazze'ye operasyon yapalım,

bunları ancak bu şekilde durdurabiliriz. Artık gücümüz var, HAMAS Hizbullah değildir, Gazze Güney Lübnan değildir” diyerek bu şekilde cesaret verici yayınlar yapıldı. Halk da bir şekilde, bir anlamda hazırlandı. Daha önce yapılan başarılı operasyonların olduğu çeşitli yayınlar yapıldı, devlet televizyonları ve özel televizyonlarda da, ama ne zaman ki iş Gazze'nin içlerine girmeye, hani gerilla savaşına geldi, basın da orada durmak zorunda kaldı. Çünkü iki yıl önce yaşanan, aynı şekilde karşılaştırılması söz konusu olabilirdi. Bu ihtimalden kaçınıldı.

İsrail'de yapılan kamuoyu yoklamalarında şöyle bir şey çıktı: Tamam, burada duralım, nasıl olsa Gazze her zaman elimizin altında, tekrar bize karşı bir saldırı, tehdit gelirse İsrail aynı şeyi tekrar yapmakta muktedirdir. Bu açıdan, hem sosyolojik olarak, hem de siyasi olarak ortam hazırlandı. Obama'nın gelişi, İsrail'deki seçimlerin çok yaklaşmış olması, Şubat'ta seçimler var, neredeyse 15-20 gün sonra İsrail'de seçimler yapılacak. Bu seçimlerin sabote edilmemesi için, sonuçta İsrail'de işleyen bir siyasal sisteme ihtiyaç var. Tamam, İsrail bir güvenlik devleti, güvenliğini sürdürebilmek için her türlü adımı atıyor, ama her şeyden önce bu sistemi yürütecek bir yürütmeye, yani hükümete ihtiyaçları var. Bu nedenle, bunların da etkili olduğunu, yani iç politik nedenlerin ve sosyolojik nedenlerin de bu konuda etkili olduğunu düşünüyorum.

İlk sorunuza gelirsek; vaktim kısıtlı olduğu için bunu açamadım. Arap ülkelerinin, “HAMAS'ı bitirin, HAMAS'ı zayıflatın, mümkünse yok edin, bu bizim de işimize gelir” dediği, özellikle Mısır ve Ürdün'ün bu yönde çeşitli ifadelerinin olduğunu bizzat, İsrail Cumhurbaşkanı Şimon Peres ve Başbakanı Ehud Olmert'in ağzından dünya duydu. Ahmet Hocamın dediği gibi, Mısır'da ve Ürdün'de mevcut sisteme muhalif olan Müslüman Kardeşler, İhvan-ı Müslümin Grubu'nun 1987'de Filistin kolu olarak HAMAS kurulmuş. Ama hem ideolojik olarak, hem de finans olarak kim destek vermiş diye HAMAS'ın kuruluşuna bakıyoruz, zeminine bakıyoruz. Hasırı kaldırıncaya, altında yine Mısır'ın, Suudi Arabistan'ın ve Ürdün'ün ismini görüyoruz. O dönemde Mısır, Ürdün ve Suudi Arabistan El Fetih'le, Filistin Kurtuluş Örgütü'yle çok ciddi çatışmalara girmiştir. Kendi kafalarından, kendi iç bünyelerinden El Fetih'i dengeleyebilmek için HAMAS'ın kurulmasına, güçlenmesine bir anlamda göz yummuş oldular; hatta bu cepheye İsrail'i bile katabiliriz.

İsrail'in de HAMAS'ın kurulması, güçlenmesi, El Fetih'in dengelenmesi bağlamında birtakım politikalar yürüttü. Bunlar açıkça biliniyor, bunlar gizli ya da örtülü olarak uygulanmış politikalar değil.

Son dönemde şunu açıkça söyleyebilirim: Hem Ortadoğu'daki basından, hem resmi açıklamalardan bunu çok net bir şekilde görebiliyoruz. Arap ülkeleri genel anlamda Filistin'i sırtlarındaki bir kambur olarak görüyorlar artık. Parasını verip, kurtulmak istiyorlar. Nedir? "Milyon dolarlar verelim, bağışlayalım, ama kurtaralım" diyorlar. Dediğim gibi, kazın ayağı o kadar kolay değil. Gerçekten iş kontrolden çok ciddi bir şekilde çıkmış durumda. Dediğim gibi, ortada çok farklı projeler, programlar, izlenen politikalar var. Bunların kesiştiği yerde de maalesef sivil ölümleri gerçekleşiyor. Her zaman olduğu gibi, filler tepişirken olan çimenlere oluyor.

ÖTURUM BAŞKANI- Teşekkürler. Sayın Bakanım buyurunuz.

İSMET SEZGİN- Benim sorum yok. Miray Hanıma teşekkür ediyoruz. Eğer Miray Hanım müsaade ederlerse, küçük bir düzeltme yapmak istiyorum. Miray Hanımın konuşmalarının sonlarında Arapların bir sözü vardır, "harabe batsın" denilir. Bu Arapların söz değil, bu Türklerin sözü. Bağdat Valisi Basra'daki birtakım nümayişlerden sonra, Babıali'ye Sadarete telgraf gönderiyor. "Şu şu olaylar olmuştur, emredin" diye. Aradan bir zaman geçiyor, Sadareten, yani Başvekaletten gene cevap gelmeyince, tekrar Bağdat Valisi "şu tarihli telgrafımıza ektir" diye iki üç defa tekrar telgraf çekiyor, ancak cevap verilmiyor. Aradan altı ay geçtikten sonra Sadareten birisi geliyor "şu tarihlerde şu oldu ne oldu?" diyor. Cevap "bader harabeyi Basra" diyor. Bu da hem siyasal literatürümüze, hem sosyal literatürümüze, hem de böyle bulunduğumuz olaydaki yanılgılara, yanılgılara, zamanında ilgilenilmesinin üzerine söylenen bir söz haline gelmiştir. Onu arz etmek istedim, teşekkür ederim.

ÖTURUM BAŞKANI- Varsa bir soru daha alabiliriz, yoksa Miray Hanımı yolcu ediyoruz ve biz panelimize kaldığımız yerden devam ediyoruz. Sayın Miray çok teşekkür ederiz. Baştan da anons ettiğim gibi Sayın Semih İdiz ikinci konuşmacımız. Kendisi Milliyet Gazetesi köşe yazarı, Sayın İdiz buyurun.

SEMİH İDİZ (Milliyet Gazetesi Yazarı)- Sayın Hocam; çok teşekkür ederim. Her şeyden önce beni buraya davet ettiğiniz için tabii ki teşekkür ederim. Bu arada da gitmeden önce Miray Hanımdan aldığımız değerli fikirleri ve bilgileri için de kendisine teşekkür etmek isterim.

Aslında, beni de bir anlamda rahatlatmış oldu, çünkü geniş arka planını ortaya koymuş oldu. Bence Miray Hanımın en önemli sözü, biz Türkiye'de bazen böyle infial içinde “nerede bu Araplar, niçin böyle dağınık?” diyoruz, ama Araplar aslında kendisinin de net bir şekilde işaret ettiği gibi, hiçbir zaman o anlamda birleşik olmadılar.

Hatırlayacaksınız, Mısır ile Libya geçmişte birleşmeye dahi çalıştı ve Birlik sadece 2-3 gün mü ne sürdü. Suriye-Mısır arasında birlik denemeleri oldu. Hiçbir zaman gerçekleşmedi.

Onlara ileride daha çok değineceğim, ama her şeyden önce başlığı çok beğendiğimi söylemem gerekiyor. “Ortadoğu'daki Strateji Çatışmaları ve Ardındaki Gerçekler.” Çünkü bu proaktif bir başlık; yani ileriye bakmamızı sağlayan ve ortamı anlamaya çalışmamızı sağlayan bir başlık. Çünkü son dönemde katıldığım bazı panellerde panel daha çok böyle bir infial ve ifade etmek ve slogan söyleme noktasına dönmüştü ki, çok yararlı olduğunu zannetmiyorum. Gerçekten, bu Gazze saldırısı bize Ortadoğu'daki strateji çatışmalarını gayet net bir şekilde ortaya koydu ve ardındaki gerçekleri araştırmamız için çok neden sağladı.

Onlara geçmeden önce, elbette ki insani boyuta değinerek başlamak istiyorum. Miray Hanım da orada bırakmıştı. İsrail'in yaptığı şeyin hiçbir şekilde ne medeni ölçüler açısından, ne de hukuki ölçüler açısından kabul edilemeyeceğini söylemem gerekiyor. Burada, Haaretz Gazetesi yazarı Levi'yi tekrarlamak istiyorum. Hakikaten, İsrail bugün çok derinlerde, şoven, milliyetçi, militarist ve ırkçı damarını bu hadisede gayet net bir şekilde ortaya koymuştur.

İsrail bugün bu zihniyetin pençesinde olan bir ülkedir. Gideon Levi'den de ileri giden, mesela Oxford Üniversitesi'nden Prof. Avi Şlaim meşur bir uluslararası hukuk profesörüdür. Kendisi de tabii Yahudi'dir. İsrail'in gayet net bir şekilde savaş suçlarından yargılanması gerektiğini söyleyebilmiştir.

Bunları niçin söylüyorum? Çünkü maalesef ülkemizde de son dönemde, dünyada da artan çirkin antisemitizm olgusu var. İsrail'e karşı olmak, İsrail'deki hükümeti lanetlemekle antisemitizm arasında çok ince bir çizgi var ve onu bilmemizde yarar var. Bugün, İsrail'i tabii lanetleyen hem İsrail içinde, hem de yurtdışında çok sayıda Musevi aydın ve vicdanlı insan var.

Dediğim gibi, İsrail'in yaptığı hiçbir şekilde kabul edilmezdir ve muhtemelen de gördüklerimiz açısından savaş suçundan yargılanması gerekir. Tabii, bu noktada da benim sinik yanım devreye giriyor ve "bunu kim yapacak?" diye merak ediyorum. Çünkü biliyorsunuz, Roma'daki Mahkeme'yi harekete geçirebilmek için birtakım prosedürler var. Hangi ülkenin, hangi grubun girişimiyle o savcılar harekete geçirilebilir bilemiyorum. Muhtemelen Ruanda ve Yugoslavya için olduğu gibi, burası için de belki bir mahkemenin kurulması gerekir. Ama dediğim gibi böyle bir iyiliğin dünyadan çıkacağını sanmıyorum ve biz de her ne kadar Filistin yanlısı, daha doğrusu HAMAS yanlısı bir imaj yansıttıksa da, son dönemde İsrail aleyhtarı bir manzara yansıttıksa da, böyle bir şeyin öncülüğünü yapacağımızı ben şahsen hiç zannetmiyorum.

Bir anlamda İsrail'in yaptığı büyük ölçüde, maalesef daha önce yaptıkları gibi, yanına kalacak. Bu Gazze operasyonu bize bir kez daha göstermiştir ki, Filistin halkı aslında yalnız bir halk ve bunu da kendileri gayet net bir şekilde bu sefer görmüşlerdir.

Elbette ki HAMAS direnebildiği için, ayakta durabildiği için, şu anda mecburen kendi açısından bir başarı görüntüsü vermek zorundadır. Fakat geriye dönüp baktıklarında ki, Şam'daki HAMAS unsurlarıyla Gazze'dekiler arasındaki en büyük görüş farkının bundan kaynaklandığı söyleniyor; geriye bakıp olaya objektif olarak baktıklarında, her ne kadar Ortadoğu'da ve Avrupa'da ve Türkiye'de sokakları harekete geçirebilmişler de, kendilerine uzun vadede veya kısa vadede yarayacak olan uluslararası siyasi dinamikleri harekete geçirememişlerdir. Laf aramızda, yalnız kalmışlardır.

Bu sadece Batı açısından değil, aynı zamanda kendi coğrafyaları içinde de yalnız kalmışlardır. O kadarki, kendi içlerinden güvendikleri

Hizbullah bile hiçbir şekilde yardımlarına gelememiştir. Bu kriz sırasında Lübnan'dan İsrail'e atılan birkaç füzeden sonra da Hizbullah hemen açıklama yapmıştır: “Bunu biz yapmadık, bunu buradaki Filistinli unsurlar yaptılar” demiştir.

Bu görüntüye bakınca, Gazze'nin harap haline bakınca, Arapların bölünmüşlüğüne ve kendilerine yardım etmemesine bakınca, evet sokaklarda bir sempati faktörü ortaya çıktı, ama ben şahsen realist perspektiften baktığımda, siyasetten HAMAS'ın çok başarılı ve kazançlı çıktığını açıkçası göremiyorum. Fakat buna mukabil bu kriz sırasında HAMAS'ın yok olamayacağı da ortaya çıkmıştır.

Şimdi, zaten bundan sonraki süreçteki soru, “HAMAS'ın Filistin-İsrail ve Filistin-dünya ilişkilerindeki konumu ne olacaktır?” sorusudur. Önümüzdeki dönemde diplomasiyle siyasi çabalarının da bu yönde gelişeceğini düşünüyorum.

Arap âleminin ne ölçüde bölünmüş olduğundan Miray Hanım bahsetti. Dediğim gibi bu yeni bir fenomen değil, zaten başından beri olan bir fenomen. Çünkü biz Arap dünyası derken tek bir dünya görüyoruz. Oysa burada münferiden ulusal çıkara dayanan birtakım siyasi olgular ve ülkeler olduğunu unutuyoruz. Her Arap ülkesi kendi içine dönük bir şekilde, ister hanedan yapısından kaynaklanan, ister Baas felsefesinin ortaya çıkmasından, Michel Eflak felsefesinin ortaya çıkmasından bugüne, isterse de başka nedenlerden dolayı her zaman kendi ulusal çıkarına bakmıştır. Nitekim Mısır da Gazze ile olan o sınırı hiçbir şekilde, insani trajediye rağmen açmamıştır, çünkü bunun kendi ulusal çıkarına aykırı olduğunu düşünmüştür.

Bu kriz de bunu bariz bir şekilde ortaya koydu. Peki, ulusal çıkarlar perspektifinden baktığımızda, birkaç Arap ülkesini örnek alırsak, neyi kastettiğimizi ortaya koymaya çalışayım.

Birincisi; Suudi Arabistan'ı ele alalım. Tabii, Suudi Arabistan denilince, son derece kökten dinci ve Vahabi bir toplumdur, yönetimden söz ediyoruz. Her ne kadar Suudi yönetimi “biz Vahabi değiliz” dese de Vahabi bir yönetimdir. Bu perspektiften bakıldığında, Suudi Arabistan'ı, Vahabi olmasına rağmen, iki şey çok rahatsız ediyor. Biliyorsu-

nuz, İkiz Kuleler'i indiren zihniyet, aynı zamanda Suudi Arabistan'daki hanedanı da aynı şekilde işbirlikçi ve düşman ilan etmiştir. Nitekim Suudi Arabistan'ın kendisinde de büyük terör saldırıları olmuştur.

Suudi Arabistan kökten dinci olmasına rağmen, bu nevi kökten dincilikten, popülist kökten dincilikten son derece korkan ve çekinen bir ülkedir. HAMAS'ı değerlendirirken, Suudi Arabistan her zaman bu faktörü ön planda tutuyor ve hakikaten de Suudi Arabistan'ın HAMAS ile herhangi bir alakası yok.

Bu argümanın aynısı Mısır ve Ürdün için de söylenebilir. Yani, onlar da kendi içlerindeki kökten dinciliğin HAMAS örnekleriyle, Hizbullah örnekleriyle depreşmesini, sokağa çıkmasını istemiyorlar. Zaten, Mübarek de bundan iki yıl önce çok zorlu yarı demokrasi, yarı sokak kavgası görüntüsü veren bir siyasi süreçten geçti; fakat yine de baskın geldi.

Bu yönetimlerin baskın gelmesi için ellerinde gerekli olanaklar var. Zamanında, İran'daki devrime neden olan sosyolojik faktörler de maalesef bu ülkelerde yok. Bu ülkelerdeki geçmiş kalkışmalar ancak Abdel Gamel Nasır gibi önderlerin ortaya çıkması ve arkasından halkları sürüklemesiyle olmuştur.

Suudi Arabistan denilince, tabii Suudi Arabistan'ın en büyük korkusu kuşkusuz İran'dır. Yani bunu net bir şekilde kendileri ortaya koyuyorlar, hatta Suudi literatürünü takip edenler biliyorlardı: Suudi Arabistan'da, "İran nükleer silahlara sahip olacaksa, biz niçin olmayalım?" düşüncesini şu anda geliştirmeye çalışıyorlar ve Amerika gibi bir ülkeden de garip bir şekilde bu konuda destek alabiliyorlar. Yani resmi destek olmasa bile, yazılan, çizilen thing-tank'lar bazında söylenenlerden bunu görüyoruz.

Suudi Arabistan'ın içinde büyük bir Şii unsur var, ama Suudi Arabistan "onlar Şii değildir, yolunu kaybetmiş Müslüman'lardır" şeklinde bu insanları kabul etmiyor. Şii unsurunun Körfez bölgesinde oldukça güçlü olduğunu biliyoruz. Irak'ın işgalinden sonra Suudi Arabistan'ı son derece rahatsız eden olaylar oldu. Tabii, Amerikalılar bilmeyerek adeta bir cam mağazasına girmiş bir fil gibi Irak'taki testiye kırınca, içinden çıkan en önemli cinlerden birisi bizim için Kürtler olabilir, ama bütün bölge açısından en büyük cin Şii unsuruydu.

Nitekim bugün Irak'ın bir numaralı demografik unsuru Şii'dir; iki numaralı demografik unsuru da elbette ki Kürtlerdir. Bundan böyle Irak birlik içinde ilerleyebilecekse, konfederal veya federal, artık nasıl olursa olsun, bunun ilk etapta bir Şii, ikinci etapta da bir Kürt unsurlarından oluşan ve Sünnilerin üçüncü faktör oldukları bir ülke olacağı muhakkak.

Bu zaten tek başına Suudi Arabistan için rahatsız edici bir faktör. Fakat bunun ötesinde Şii'lere önderlik yapma hevesinde ve iddiasında olup, bunu da nükleer güçle tamamlamaya çalışan bir İran'ın varlığı, bölgede bütün Sünni Arap yönetimlerini hakikaten son derece endişe ettiren bir şey ve bunu da açıkça belli ediyorlar. Bunu gizlemek konusunda herhangi bir çekinceleri yok.

Ankara'daki Arap büyükelçileriyle irtibatı olanlarınız varsa, size de gerçekten bu konuları kendileriyle tartışmanızı salık veririm. Çünkü o zaman bu korkunun ne denli derin olduğu ortaya çıkıyor ve sadece Ürdün, Suudi Arabistan, Mısır gibi ülkeler ekseninde değil, aynı zamanda HAMAS ile El Fetih arasındaki bölünmüşlük ekseninde de bu korku ortaya net bir şekilde çıkıyor.

Mısır'a bakarsak, Mısır'ın elbette ki bu kökten dincilik korkusu var, ama onun ötesinde burada aynı zamanda başka endişeleri de var. Ulusal çıkar endişelerinden bahsettik, bir de Arap dünyası var, Arap Birliği'nin merkezi de zaten Kahire'dedir. Bundan dolayı, liderlik oyununu elinden bırakmaması gibi bir durum var. Onun için parantez açıp, bizim burada Türkiye olarak Mısır'ın yerine liderliğe oynamamız, maalesef hükümet bazında Ortadoğu'daki dengelerin tam anlaşılması anlamına geliyor. Nitekim şu anda biz kendimizi, Mısır nezdinde tecrit etmiş durumdayız. Çünkü Sayın Başbakanımızın El Cezire'ye verdiği demeçte "HAMAS Mısır'a güvenmiyor, tek güvendiği ülke biziz, onun için bu işi yapacaksak biz yapacağız" şeklindeki açıklaması Mısır'da son derece ters tepti. Onu size gayet net bir şekilde söyleyebilirim.

Aynı şeyi belki El Fetih için de söyleyebiliriz. Biliyorsunuz, geçen gün manşetlerde çıktı. Sayın Başbakan, Mahmud Abbas için "HAMAS, Abbas'ı memnun etmek için seçilmedi" şeklinde bir ifade kullandı ve

bu da Fetih tarafında çok çok büyük tepki yarattı. O kadarki, beni Mısırlı ve Filistinli diplomatlar aradıklarında, “bu mu arabulucu olacak ülke ki, size kala kala bütün bu perspektif içinde HAMAS’la El Fetih arasında arabuluculuk yapmak kalmıştı, şimdi o da ortadan kalktı. Bu durumda hiçbir El Fetihçi sizden arabuluculuk istemez, çünkü siz bizim kutsal saydığımız lidere hakaret ettiğiniz” diye konuştular.

Filistin tarafını kızdıran bir husus daha var. Bunu Miray Hanım da telaffuz etti, keşke o da burada olsaydı. O da şu: Bizde Mahmud Abbas’ın görev süresinin 9 Ocak’ta dolduğu söyleniyor. İsim vermek burada doğru değil, ama bana çok önemli bir Fetih taraftarı, gayet net bir şekilde bunun Filistin tarafında yaratmış olduğu negatif hissiyatı söyledi. Kendi anayasalarına göre, kendi uygulamalarına göre Mahmud Abbas’ın isterse nasıl dört yıl daha iktidarda kalabileceğini anlattı ve sonunda şöyle bir cümleyle bitirdi: “Hayretler içindeyiz, bu argümanı kullanan sadece iki unsur var. Birincisi; HAMAS ve HAMAS yanlıları, ikincisi de Türkiye. Onun dışında Mahmud Abbas’ın süresinin 9 Ocak’ta dolduğunu Ortadoğu’da söyleyen başka hiçbir ülke yok.”

Nitekim dün de Barack Obama’nın ilk aradığı kişinin Mahmud Abbas olduğunu öğreniyoruz. Demek ki, bu genel denklem içinde buradaki operatif faktör, biz sevsek de, sevmesek de Mahmud Abbas olacak ve bu Filistin hadisesini onun üzerinden çözmeye çalışacaklar. Biz o açıdan kendimizi orada tecrit etmiş olduk.

Burada bir de şuna işaret etmek lazım. Biliyorsunuz ki HAMAS’ın arkasında duran iki Arap ülkesi var. Birincisi Suriye, ötekisi de Katar. Ancak, Mısırlı, Suudi ve Ürdünlü diplomatlarla konuşursanız, size hemen bazı şeyleri hatırlatacaklardır.

Birincisi; Suriye’nin HAMAS’ı büyük bir aşktan dolayı desteklemediğini, tamamen kendi çıkarları için desteklediğini. Çünkü aslında ortam normal olsa, Suriye’yi en çok korkutacak olan örgütün HAMAS olması gerektiğini söylerler. Çünkü 1982’de hepimiz hatırlayacaksınız, Baba Esad, Hama Kenti’nde 20 veya 30 bine yakın Ehvan-ı Müslimin taraftarını kılıçtan geçirdi. Onun için Suriye’de bu kökten dincilik bazında görülmemiş çok büyük bir hesap var ve normal şartlar altında bu hesap Suriye’de mutlaka görülecektir. Onun için normal şartlar

altında Suriye gibi bir rejim kesinlikle HAMAS gibi bir örgüte yanaşmaz. Ama kendi çıkarlarından dolayı bunu yapıyor.

Kuşkusuz, Golan konusunda ilerlemek istiyor. Arap rekabeti içinde de birtakım puanlar kazanmak istiyor. HAMAS da şu anda yalnız olduğu için Suriye'nin desteğini önemsiyor; fakat Türkiye'den gelmiş olan desteği daha çok önemsiyor. Çünkü Türkiye'den gelmiş olan desteğin daha samimi olduğuna inanıyor. Suriye'nin verdiği desteğin samimi olduğuna inanmıyor; hele hele Katar'dan gelen desteğin samimi olduğuna hiç inanmıyor.

Katar, biliyorsunuz bugün Ortadoğu'da en büyük Amerikan üssüne ev sahipliği yapan ülkedir; hatta orası, Saddam'ın sorgulanmasının bir bölümünün de yapıldığı üsttür ve bugün Katar Amerikan ordusunu bölgeye çekmek için ve onlara zemin hazırlamak için elinden geleni yapmış olan bir ülkedir. Peki, Katar neye oynuyor? Tabii bunu bilemiyoruz, ama Arapların spekülasyonuna göre, Katar maddi olarak büyüdüğü için, kendisini adeta Suudi Arabistan ile siyaseten, ekonomik açıdan ve bölgesel etkinlik açısından rekabet eden bir ülke konumunda görüyor.

Onun dışında, Katar açısından baktığımızda, bu HAMAS'a olan desteğin aslında çok da mantıklı bir zemini görünmüyor. Kaldı ki, dediğim gibi Amerika'nın bölgede yerleşmesi açısından, hâlâ varsa böyle bir şey, Büyük Ortadoğu Projesi açısından en etkin kullanım dostu diyelim. Amerikan çıkarları açısından bölgenin en kullanım dostu ülkelerden birisidir. Onun için, Araplar arasındaki bu strateji çatışmalarını biz Türkiye'de, bence bu Gazze olayından sonra çok çok daha iyi anlamaya başladık.

Başa dönüyorum, "Araplar bir türlü birleşemiyor, niçin yapamıyorlar?" argümanının aslında geçersiz bir argüman olduğunu, bütün Arap ülkelerinin münferit, ulusal çıkarları olduğunu bu kez daha da iyi gördük.

Ben tahmin ediyorum ki, burada hemen hemen söylemek istediğimi söyledim, çünkü Türkiye'nin pozisyonuna da değindim. Bir iki şey daha hatırlatmak istiyorum tabi. Elbette ki, Girit yakınlarında İsrail bu

denemeleri yapıyor, ama ne yazık ki İsrail uçaklarının bu alçak uçuş denemelerini Konya Ovası'nda biz sağladık; hâlâ da büyük ölçüde bu devam ediyor. Belki, Armağan Paşa ileride bu konuda bir şey söylemek ister. Hatırlarsınız, zamanında biz bunları ve alçak uçuş deneyimlerini kendi ülkemize çekmek için çok çabalamıştık. “Kanada’daki Goosebay mi olacak, Türkiye’de mi olacak?” tartışması yaşanmıştı. Bu tabii NATO çerçevesinde bir tartışmaydı, ama İsrail de çok kolay girdi bu işin içine. Maalesef, Gazze’yi bombalayan pilotların bir bölümü de o deneyimlerini ve o eğitimlerini Türkiye’de aldılar.

İslam-i basın ve İslam-i kesim de bizim şu anda Türkiye’de yaşamakta olduğumuz postmodern iç savaş çerçevesinde bunu gayet güzel kullanıyorlar. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Çok teşekkürler.

Sayın İdiz de hakikaten özellikle Türkiye'nin bu İsrail'in Gazze harekâtı sırasında Türk halkının samimiyetle gösterdiği tepkilerin hükümet tarafından yapılan açıklamalarla uygun doğrultulara götürülemediğini analiz etti.

Bu arada İsrail'in Savaş Suçları Mahkemesi'nde yargılanması konusu hakikaten önemli bir husus. Çünkü biliyorsunuz, hafızalarımızı tazelersek, Bosna’da bu tür görüntüleri kameralar önünde seyretmiştik. Sivil yerleşim yerlerine yönelik karadan tanklarla ve ağır toplarla yapılan saldırılar orada daha ağırlıklıydı. Bunlar bir mahkeme konusu da oldu.

Ruanda’dakini seyredemediğimiz için örnek vermedim. Sonra bu Bosna Hersek’teki sivil yerleşim yerlerine yapılan ve gazetecilik tabiriyle ‘etnik temizlik’ olarak adlandırılan işlemin aslında insanlığa karşı suç olduğunu mahkeme tespit etti. Bu da soykırımın bir alt kategorisidir. Bosna’nın belli yerlerinde işlenen suçları ise doğrudan soykırım olarak tespit etti.

O yüzden, hakikaten günün birinde İsrail’i de yargılayacak merci, bir mahkeme oluşturursa, tanıkları dinlese, belgelere ve bilgilere ulaşsa acaba ne der? Yoksa İsraililer ve Yahudi lobisi mahkemeyi de mi ayarlar? Tabii, bunlar bugünkü dünyanın ve insanlığın trajikomik tarafları.

Öbür taraftan, Avrupa'da veya Amerika'daki Yahudi aydınlardan gelen protestoları da burada not etmek lazımdır. Özellikle, Amerika'da pek çok üniversite hocası ve toplumda tanınmış Yahudi asıllı insanlar giderek Amerikan dış politikasının tümüyle İsrail'in çıkarlarına ayarlı hale getirildiğini ve bunun artık bir çıkmaza doğru sürüklediğini, İsrail'in, tam tabiri caizse, Amerika Birleşik Devletleri'ni burnundan tutmuş bir vaziyette sürüklediğini, Ortadoğu'da istediği bütün kirli, pis işlerini yaptırır hale getirdiğini, bunun sürdürülemez olduğunu yazmaya başladılar. Bu artan bir oranda da devam ediyor. Bunu da ayrıca not etmek lazımdır.

Bunları söyledikten sonra, şimdi panelimizin son konuşmacısı TÜRKSAM (Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Analizler Merkezi) Başkanı Sayın Sinan Oğan'a söz vermek istiyorum.

Kendisi, başlangıçta da ifade ettiğim gibi, bize özellikle geçen yıl başlayan ve etkileri giderek daha da hissedilir hale gelen Amerika-Rusya restleşmesi ve bunun bölgedeki etkileri üzerinde bilgilendirecek. Sayın Oğan buyurun.

SİNAN OĞAN (TÜRKSAM Başkanı)- Efendim, teşekkür ediyorum. Öncelikle, Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi'ne ve Değerli Rektör Sayın Haberal'a böylesi bir toplantıyı düzenlediği ve bizi de davet ettiği için teşekkür ederim.

Ben hadisenin yönünü, Hocamın da ifade ettiği gibi, Ortadoğu ekseninden biraz daha dışarıya doğru çıkarmak istiyorum. Son altı ay içerisinde yaşadığımız iki olay arasında, iki bölge arasında biraz paralellikler kurmak istiyorum. Hatırlarsanız, bütün dünya dikkatini Pekin Olimpiyatları'na yöneltmişken, aniden bölgemizde, hemen yanı başımızda savaş çıkmıştı. Gürcistan, Güney Oshetya'ya girmiş ve beş gün sonra da Rusya'yla karıştı karşıya gelmiş ve bölgemizde hakikaten ciddi bir savaş başlamıştı.

2007'deki Münih Zirvesi'nden sonra giderek yükselen Batı ve Rusya arasındaki rekabetin neredeyse hemen yanı başımızdaki Karadeniz'de sıcak çatışma boyutuna ulaşabilecek nitelik kazanması gündeme gelmişti.

Rusya'yla Gürcistan arasındaki savaş nasıl başlamıştı? Hatırlarsanız, Gürcistan'ın Güney Oshetya'ya girmesiyle başlamıştı. Şimdi, hemen Ortadoğu'ya dönüp baktığımızda, Ortadoğu'dan İsrail'in Gazze'ye girmesi de neredeyse benzer bir şekilde HAMAS'ın sadece İsraili çocukların psikolojik rahatsızlık geçirmesine sebep olan, patlama sesiyle son derece ilkel ve neredeyse İsrail'e askeri anlamda hiçbir zarar veremeyecek Kassam Füzeleri'nden duyduğu rahatsızlık üzerine böyle bir harekâtı başlatmıştı. Her iki savaşta da kaybeden, bu savaşı adeta başlatan taraf olmuştu.

Gürcistan savaşı sonrasında Türkiye'nin bölgede bir arabuluculuk girişimi vardı. Başbakan Erdoğan 1998 yılında AGİT Minsk Zirvesi sonrasında dönemin Cumhurbaşkanı Sayın Demirel'in gündeme getirdiği, ancak o dönemde Dışişleri Bakanlığı bürokrasisinin çok da sahip çıkmadığı, belki o dönemin şartları içerisinde çok daha mümkün olmayan, Kafkas İşbirliği ve İstikrar Platformu'nu gündeme getirmişti. Burada, Türkiye'nin bölgedeki rolüne baktığımız zaman, her ne kadar bugün geldiğimiz noktada Kafkas İşbirliği ve İstikrar Platformu, Türkiye'nin Kafkas ülkelerine bir barış getirmekten ziyade, Türkiye ile Ermenistan'ı barıştırma platformuna dönüşmüş olsa da, Türkiye'nin Kafkasya'da gündeme getirdiği arabuluculuk girişimlerini, barış girişimlerini Ortadoğu'yla kıyasladığımızda, bir nebze olsun başarı şansı vardı, bir nebze başarılı olmuştu.

Sebebine gelince; Sayın Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı'nın da açılış konuşmasında ifade ettiği gibi, Türkiye'nin oradaki pozisyonuydu. Türkiye bir NATO ülkesi olmasına rağmen, Türkiye Amerika Birleşik Devletleri'nin stratejik müttefiki olmasına rağmen, tarafsızlığını korumuştur ve bölgede Türkiye'nin tarafsızlığını koruması, Rusya nezdinde çok ciddi karşılanmıştır.

Özellikle bu tarafsızlığın, Rusya'ya bölgede ciddi anlamda da bir üstünlük sağladığını da ifade etmek gerekir. Bölge ülkelerine baktığımız zaman, Gürcistan ve Ukrayna'nın tamamen Rusya karşıtı olduğunu görürsünüz. Romanya ve Bulgaristan'ın Rusya karşıtı olmasa bile Amerikan yanlısı olduğunu görürsünüz. Bir tek Karadeniz'in en uzun sahiline sahip olan Türkiye'nin ve Karadeniz'in en büyük askeri gücüne sahip olan Türkiye'nin tarafsız kalması, bölgede Rusya'nın adeta rahat bir

nefes almasını sağlamış ve bölgede Rusya'nın Türkiye'yi bu tür anlamda arabuluculuk girişimlerini de desteklemesine sebep olmuştur.

Ortadoğu'ya dönüp baktığımız zaman, aynı şekilde yine savaşın hemen ertesinde Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı'nın bölgeye gittiğini görmekteyiz; bölge ülkelerini ziyaret ettiğini görmekteyiz. Ancak, bu defa İsrail dışında bölge ülkeleri ziyaret edilmiştir. Öncekinde savaşın bütün tarafları neredeyse ziyaret edilirken, bu defa İsrail adeta yok sayılarak, bölgede bir barış turuna çıkılmıştı.

Bölgede bir şey daha yapılmıştı. HAMAS eksenli bir barış turuna çıkılmıştı ve elbette ki bunun başarı şansı olmayacaktı; “neden olmayacaktı?” sorusunun cevabı son derece basittir. Bakınız, bölgede Arap ülkeleri dâhil, HAMAS'ı gözden çıkarmışken, Arap ülkeleri dahi, Mısır gibi, Suudi Arabistan gibi burada her iki değerli panelist gayet güzel açıkladılar, HAMAS'ı gözden çıkarmışken, Türkiye'nin bölgede HAMAS eksenli bir politika izlemesi elbette ki Türkiye'nin başlatmış olduğu girişimlerin sonuçsuz kalmasıyla neticelenecekti.

Zaman zaman Ankara'daki yabancı misyon şefleriyle, ‘yabancı diplomatlarla’ dış basının temsilcileriyle konuştuğumuzda, herkes aynı şeyi soruyordu. Türkiye'nin bölgede HAMAS eksenli bir politika izlemesinin sebebini soruyordu. Çünkü birçok yabancı diplomat, bunu anlamakta hakikaten güçlük çekiyor. Bizim anlamakta güçlük çektiğimiz gibi.

Şimdi Nisan ayı yaklaşmaktadır. Önümüzde Nisan ayında hepinizin bildiği gibi sözde 1915 yılı olaylarını, sözde Ermeni soykırımını şekline dönüştürmek ve Türkiye'yi o anlamda mahkûm etmek için birtakım girişimlerin yoğunlaştığı bir yıl var. Türkiye'nin bunu önlemek için şimdiye kadar kullandığı argümanlardan birisi de Amerika'da etkin olan Yahudi lobisiydi.

Diğer taraftan Başkan seçilen Obama'nın daha önceki hiçbir Amerikan Başkan adayının seçim kampanyasında yapmadığı gibi, yazılı teminat verdiğini biliyoruz. Onun yardımcısı Joe Biden'nin hem Irak üzerindeki fikirlerini, hem Kıbrıs-Rum Kesimine olan yakınlığını ki, köken olarak da bir kısmının oraya dayandığını bilmekteyiz. Ermeni lobisiyle ve

Ermenistan yönetimiyle yakınlığını bilmekteyiz. Dolayısıyla, bir defa önümüzde Nisan ayından sonrasını görmek pek mümkün değil. Nisan ayı Türk-Amerikan ilişkileri açısından bir karanlık nokta gibi duruyor. Türk-Amerikan ilişkileri açısından karanlık nokta olan Nisan ayının önemine değinmek istiyorum: Zira bölgedeki büyük resmi görmek istiyorsak, bundan sonra Türkiye'nin nerede durduğuna da bakmamız gerekecek; Türk-Amerikan ilişkilerinin nerede durduğuna bakmamız gerekecek.

Siz Türkiye'de, ne Fransa'nın son dönemde ön plana çıkan girişimlerini, ne Avrupa Birliği'ni ne de Amerika Birleşik Devletleri'ni yok sayarak Ortadoğu'da bir barışı getiremezsiniz. Eğer, Ortadoğu'da bir barış girişimine soyunuyorsanız, sadece hassas olan, bu konuda son derece hassas olan Türk kamuoyunu ve Arap kamuoyunu dikkate alarak, elbette bölgede bir barış sağlamak mümkün değil.

Türkiye'nin tabii ki, 90 sene önce oradan çıkmak zorunda bırakılan Türkiye'nin bulunduğu pozisyonu, hissiyatı, diğer bütün ülkelerden farklıdır; sorumluluğu da diğer bütün ülkelerden farklıdır. Ancak, bu sorumluluk Türkiye'yi orada sadece bir örgüt eksenli politika yürütmesine sebep olmamalıdır diye düşünüyorum. Zira böyle bir politikanın zaten başarı şansı yoktur. Nitekim Türkiye'nin bütün girişimlerine rağmen, bölgede Fransa ve Mısır eksenli bir girişimin daha başarılı olduğunu ve Türkiye'nin adeta kaş yapayım derken, göz çıkartacak duruma geldiğini görmekteyiz. Türkiye Ortadoğu'da etkin olayım derken, Ortadoğu barış sürecinin şu an tamamıyla neredeyse dışına itilmiş durumdadır.

Biliyorsunuz, Türkiye'nin bir de BOP (Büyük Ortadoğu Projesi) Eşbaşkanlığı söz konusuydu. Büyük Ortadoğu Projesi'nin başarısızlığa uğramasıyla bu pek gündeme gelmemiş olsa da, Türkiye'nin BOP Eşbaşkanlığı'nın bugün geldiği noktayı da görmemiz açısından son derece önemlidir.

Türkiye'nin aynı zamanda "Medeniyetler İttifakı" girişimi de söz konusuydu ve özellikle İspanya ile beraber Türkiye'nin bu girişiminin bir dönem, bir hayli umut doğurduğunu da görmekteydik, ama "Medeniyetler İttifakı"nın da son Gazze savaşıyla beraber herhangi bir geçerliliğinin olmadığı da maalesef gözler önüne serilmiş oldu.

Şimdi, Bush döneminin sona erdiği ve Obama döneminin daha başlamadığı bir süreç içerisinde İsrail bölgede Gazze'ye yönelik uzun süredir zaten dış biliyordu, hedeflerinin önemli bir kısmını gerçekleştirdi.

Her ne kadar Ortadoğu bölgesi bir ağaca benzetilse de ağacın budakları, ağacın kolları budandıkça, daha çok filiz veren bir ağaç haline gelse de İsrail'in Ortadoğu'da en azından 2006 yılında artık herkesin üzerinde mutabık olduğu Hizbullah yenilgisi karşısında bir rövanş alması gerekiyordu ve İsrail bu rövanşını alıp, hem ordunun, hem İsrail halkının o psikolojik ezikliğini bir nebze olsun ortadan kaldırdığı ifade edilebilir.

Her ne kadar HAMAS İsrail çekildikten sonra zafer kazandığını açıkça ifade etse de, her ne kadar Gazze sokaklarında bütün acıya, bütün drama ve trajediye rağmen HAMAS taraftarlarının zafer şarkılarıyla, çılgınlıklarıyla inlese de ortada çok acı bir gerçek var.

HAMAS bölgede neredeyse bütün Batılı ülkelerin, neredeyse bütün Ortadoğu ülkelerinin ortak bir tanısı vardı: HAMAS seçimle gelmişti ki, -bizim Hükümetimiz de bunu sık sık ifade ediyor- Ortadoğu'nun en demokratik seçimiyle iktidara gelmişti. Ancak, seçilen insanların da kendisini seçenlere karşı bir sorumluluğu olması gerekir diye düşünüyorum. Tabii ki, hadiseye farklı gözlüklerden bakmak lazımdır. İsrail'in bölgede yaptığı katliam konusunda hepimiz aynı fikirdeyiz. Ancak, olaya sadece tek bir taraftan baktığınız zaman, meselenin sadece bir tarafını görmüş olursunuz. Bugün Obama'nın ilk konuştuğu liderlerden birisi, Sayın İdiz'in de ifade ettiği gibi, Mahmud Abbas olmuştur. Bölge ülkelerinin dikkate aldığı rejim Mahmud Abbas rejimidir ve El Fetih rejimidir. Bir tek neredeyse bizim dikkate aldığımız rejim HAMAS rejimi. HAMAS'ın bugün en büyük destekçilerinden Suriye ve İran'ın bu krizdeki tutumuna baktığımız zaman, Türkiye'den neredeyse daha pasiflerdi; Türkiye'nin çok daha gerisinde idilerdi. Ne İran'dan, ne Suriye'den, ne de 2006'da İsrail'i yenilgiye uğratan Hizbullah'tan bu anlamda herhangi bir tepki gelmediğini gördük.

Bütün bu hadiselerin içerisinde Türkiye adeta Ortadoğu'da mahallenin kabadayısı rolüne soyunmuştu ve tabii ki Türkiye gibi bölgede çok

daha büyük hedefleri olan bir ülkeye mahalle kabadayılığının çok da yakışmadığını ifade etmek gerekir.

Hatırlarsanız 2000'li yılların başında, bir turuncu devrimler silsilesi başlamıştı. Balkanlar'dan başlayan bu turuncu devrimler silsilesinin daha sonra Sovyet coğrafyasına ve oradan da Ortadoğu'ya doğru kaydırıldığına şahit olmuştuk. Turuncu devrimler Bush'un bir konuşmasında şöyle ifade ediliyordu: "Biz Balkanlar'dan, Avrasya coğrafyasına ve Ortadoğu'ya kadar geniş bir coğrafyada 18 tane ülkeye demokrasi getirdik" deniliyordu. Hollywoodvari bir şekilde de bunların her birine bir isim, bir slogan uydurulmuştu. Kimisine, "turuncu, gül devrimi, Irak'taki devrime mor devrim" denilmişti. Zira Irak'ta ilk defa seçim yapılmış ve parmaklara mor renkli bir boya sürüldüğü için de Bush tarafından bu mor devrim olarak adlandırılmıştı.

Keza Lübnan da Amerika Birleşik Devletleri'nin devrim yaptığı, demokrasi getirdiği ülkelerden birisi olarak adlandırılıyordu. Kimi bölge uzmanına göre bu turuncu devrimlerin Kıbrıs ve Türkiye'de de yapıldığı ifade edilmekteydi.

Sovyet coğrafyasında turuncu devrimler daha çok düşünce kuruluşları, daha çok sivil toplum kuruluşları, yani işin tin kısmıyla yapıyordu; ancak Ortadoğu'ya baktığımız zaman, bu işin tank boyutunun daha ön planda olduğunu görmekteyiz.

Bush yönetimi bitip, yeni Amerikan yönetimi iktidara geldiği zaman, şöyle bir beklenti vardı: Herkes biliyordu ki, Obama'nın seçim kampanyası esnasında da sık sık gündeme gelmişti. Artık Obama döneminde Ortadoğu devrimin yavaş yavaş kapanacağını ki 2011'e kadar Amerikan askerlerinin Irak'tan çekileceği de bu çerçevede değerlendirilmelidir. Amerika'nın dikkatinin Afganistan, Pakistan, Hindistan eksenine, yani Güney Asya'ya doğru kayacağı düşünülüyordu; hâlâ da öyle düşünülüyor. Ancak, 2008 senesinin son ayına geldiğimizde, İsrail'in beklenmedik bir şekilde Gazze'ye girmesiyle, yeni Amerikan hükümetinin de Filistin sorununu, Gazze sorununu kucağında bulduğunu görmüş olduk.

Münih'te Şubat 2007 yılında yapılan bir zirve vardı, "Güvenlik Zirvesi."

Bu Zirve'de Rusya Federasyonu'nun o dönemki Devlet Başkanı ve şimdi Başbakan olan Vilademir Putin'in bir konuşması vardı. Putin konuşmasında artık çok kutuplu bir dünya gerçeğinden bahsediyordu ve Amerika'nın tek kutuplu dünya düzenine itiraz ettiklerini ifade ediyordu. Bu, bizim o dönem Genelkurmay sitesinde de yayınlanmış ve epey de bir ses getirmişti.

Daha sonra gelişen hadiselerle baktığımızda, Karadeniz Bölgesi'nin yeniden uluslararası küresel güçlerin rekabet alanı haline döndüğüne şahit olduğumuzda, Kafkasya'da yaşanan savaşa şahit olduğumuzda, son olarak da Ortadoğu'da yaşanan savaş ve 2009 senesi içerisinde Afganistan, Pakistan ekseninde yaşanacak olan savaşlara baktığımızda, dünyanın giderek iki ve üç, hatta dört, beş kutuplu bir hale doğru geldiğini görmekteyiz.

Öyle bir ortamda Türkiye'nin hangi kutupta olduğunu iyi belirlemek lazımdır. Türkiye Batı'nın ayrılmaz bir parçası, Amerika'nın sadık bir müttefiki olmasına rağmen, Türkiye'nin son dönemde bölgede izlediği veya izlemeye çalıştığı politikalara baktığımız zaman, bir de çelişki olduğu görmekteyiz. Özellikle, HAMAS eksenli izlenecek bir politikanın ileride Türkiye'ye ciddi sıkıntılar getireceğini ifade etmek lazım ve bu sıkıntıların da muhtemelen ilk örneklerini Nisan ayında Amerika'daki 1915 olaylarının Amerikan yönetimi tarafından nasıl değerlendirileceği esnasında bunu görmüş olacağız.

Eskiden, Rusların, Sovyetlerin şöyle bir emeli vardı ve çok sık kullanırdık bunu: "Sıcak denizlere inme emeli" diye. Sovyetler Birliği'nin son Ankara Büyükelçisi Albert Çernişev bir konuşmasında bunun gerçekleştiğini, hayata geçtiğini ifade etmişti. Özellikle, Antalya'ya gittiğinizde, her sene birkaç milyon Rus'un sıcak denize indiğini ifade ediyordu. Tabii bu şakaydı, ama Aralık ayında yaşanan bir gelişmenin artık bunun çok da şaka olmadığını bize gösterdi. Rusya 2009 senesinde Akdeniz'in üç ülkesinde askeri ikmal üssü ve deniz üssü açmaya karar verdiğini ve 2009 senesinde de bunu tamamlayacağını ifade etmekteydi. Bunlardan birincisi Suriye'dir, bir diğeri Yemen, bir diğeri de Libya'dır. Dolayısıyla, Akdeniz iki önemli gücün artık tesiri altına girmeye başlamıştır. Rusya'nın özellikle Kafkasya savaşından sonra artık küresel bir güç olmaya başladığı herkes

tarafından kabul edildiği bir dönemde yaşanan ekonomik kriz ve 150 dolarlara vuran petrol fiyatlarının da bir anda 30-40 dolarlara inmesi Rusya'nın o küresel iddialarının önemli bir şekilde zayıflamasına sebep oldu; ancak askeri gücüne baktığımızda ve bu süre içerisinde Rusya'nın yapmış olduklarına baktığımızda, petrol fiyatlarının düşmesine rağmen, Rusya'nın önümüzdeki süreç içerisinde yine küresel güç olmak için bölgede aktif bir çaba içerisine gireceğini görmekteyiz.

Her ne kadar konumuz Gazze olsa da, konumuz Gazze'den başlayarak, bütün Ortadoğu'ya getirilmek istenilen bir bakış açısı olsa da, bölgede küresel güçlerin ne yapmak istediğini çözmeden, Gazze'de tek başına yaşananları anlamamız elbette mümkün değildir. Biraz önce de ifade ettiğim gibi önümüzdeki dönem, Gazze'de yaşanan çatışmalara rağmen, bir Asya dönemi olacaktır. Artık dikkatler İsrail'in bütün çabalarına rağmen, yavaş yavaş Ortadoğu'dan Güney Asya'ya, oradan da Orta Asya ve Çin eksenine doğru kayacaktır.

Çin, şimdi sessiz bir şekilde kenarda durmuş, 2020 yılına kadar Amerika'yı ekonomik anlamda yakalama politikası uygulamaktadır. Çin 2020 yılına kadar bütün uluslararası sorunların dışında kendini tutmaya çalışmaktadır. Ancak, Amerika'nın da 2020 yılına kadar Çin'i oturup bekleyeceği pek de düşünülmemelidir.

Bu arada, bazı Rus uluslararası ilişkiler uzmanlarına göre Amerika'nın da kendi içerisinde bölünme ihtimalleri konuşulmaktadır. Bu zayıf bir ihtimal olmakla beraber, özellikle Sovyetler Birliği'nin dağılmasına şahit olduğumuz bir dünyada elbette ki buna da şahit olma ihtimalimiz söz konusu olabilir.

Diğer taraftan, Büyük Ortadoğu Projesi her ne kadar başarısızlığa uğramış olsa da, önümüzdeki süreç içerisinde bunun şekil değiştirme ihtimali yüksektir. Neoconlar ve Bush yönetiminin Ortadoğu'da uyguladığı politikalar biraz tanklarla yapılmaya çalışılmış, ancak Irak örneğinde olduğu gibi bu başarısızlıkla sonuçlandığı gibi ters de tepmiştir. Irak adeta terör üreten bir bataklık haline gelmiştir. Ancak bu, Amerika'nın bölge üzerindeki politikalarından vazgeçeceği anlamına gelmemektedir. 2011 yılında bölgeden asker çekilmesi, Amerika'nın bölgeyi bırakacağı anlamına gelmemelidir. Şimdi, tanklarla yapılamayanın Obama döneminde demokratların o klasik politikaları dönemin-

de daha çok Yumuşak Güç veya Obama'nın yeni tanımlamasıyla 'akıllı güç' yöntemiyle hayata geçirileceğini ve önümüzdeki dönemde belki de içeriden rejim değiştirme yoluyla iktidarların ele geçirileceği bir döneme geleceğimizi de unutmamak lazım.

Arap ülkelerinin birçoğunun HAMAS'ı kendileri için ciddi tehlike olarak görmeleri de adeta bu savaşta İsrail yanlısı gibi hareket etmelerinin altında yatan sebeplerden birisi de budur. Bu ülkeler içerisinde HAMAS'ın güçlü olması, HAMAS'ın ikizleri olan Mısır'daki Müslüman Kardeşler ve diğer ülkelerdeki muhalif örgütlerin güçlü olması anlamına gelmekteydi. Dolayısıyla, HAMAS orada zayıflatılacaktı ve bitirilecekti ki, bugün öbür ülkelerde, Mısır ve diğer ülkelerde benzer yansımaları olmasın.

1999-2000 senesinde Rusya'da bir operasyon yapılmıştı, Oligarklar Operasyonu. Her ne hikmetse neredeyse bu operasyona uğrayan Rus zenginlerinin aşağı yukarı tamamına yakını Yahudi kökenliydi ve İsrail'le çok yakın ilişkileri vardı. Yine, Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra, eski Sovyet coğrafyasından İsrail'e göç eden Yahudilere baktığımızda, yaklaşık 1-1,5 milyon kişinin göç ettiğini ve bugün İsrail içerisinde de aktif olarak siyasette yer aldığını görmekteyiz. Bunların birçoğunun Yahudi olmadığını, sadece sahte belgelerle İsrail'de daha iyi yaşam koşullarına ulaşmak için gittiklerini ve bugün de Rusya'yla ilişkilerini, hiçbir şekilde bağlarını koparmadıklarını da unutmamak lazım.

Bölgedeki ikili ilişkilere baktığımızda, en muammalı ilişkilerin İsrail-Rus ilişkileri olduğunu görmekteyiz. İsrail-Amerika ilişkileri herkese malumdur. İsrail'in birçok Batılı ülkelerle ilişkileri herkese malumdur, ama en muammalı ilişkiler, İsrail-Rus ilişkileridir. Bu sebeptendir ki, zaten Rusya'nın da bu krizde rolüne baktığımızda, çok da kendisinden beklenen bir tepkiyi ortaya koymadığını görmekteyiz. Klasik olarak Amerika'nın taraftarı bir ülkenin bölgede zayıflatılması Rusya'nın çıkarına olmasına rağmen, söz konusu İsrail olunca, Rusya'nın bu konuda tepkisiz kaldığını görmekteyiz.

Dolayısıyla, küresel güçlerin bölgedeki faaliyetlerine baktığımız zaman, özellikle Amerika'nın zaten bölgedeki İsrail'le neredeyse aynı eksenlerdeki politikaları herkese malumdur, ancak Rusya'nın burada politikalarına daha dikkatli bir şekilde bakmakta fayda vardır.

İsrail'in Gazze operasyonlarının ve Ortadoğu'daki Amerikan operasyonlarının tek başına terörden kaynaklanmadığını, tek başına Amerika'nın 11 Eylül'ünden kaynaklanmadığını herhalde herkes biliyordur.

Hadisenin önemli bir boyutu daha vardır, o da enerjidir. Hele ki, son günlerde bir iddia gündeme gelmişti ve doğruluk payı oldukça yüksek bir iddiadır. Bu ise Gazze Şeridi'nde, özellikle deniz kısmında zengin gaz yataklarının keşfedildiğine dair iddialardır ki, savaşın nedenlerini araştırdığımız zaman, elbette bu işin bir enerji boyutuna bakmamız lazım.

Hatırlarsanız, geçtiğimiz senenin son aylarında Türkiye Cumhuriyeti Başbakanının Hindistan ziyareti gündeme gelmişti. Ardından, İsrail Başbakanının, önce Enerji Bakanının, sonra da Başbakanın Türkiye ziyareti gündeme gelmişti. Hindistan ziyaretinde ve diğer ziyaretlerde konuşulan ana gündem maddelerinin başında enerji boru hatları geliyordu.

Bir taraftan Rusya'dan indirilen Mavi Akım Boru Hattı'nın yanına ikincisinin çekilmesi, bir taraftan Samsun'dan Ceyhan'a bir petrol boru hattının çekilmesi ve onun aşağıya, İsrail'e indirilmesi, oradan da Kızıldeniz'den Hindistan'a kadar uzatılması gündemdeydi.

Diğer taraftan da giderek İsrailleşen bir Irak'la karşı karşıyayız; zengin petrol ve gaz yataklarına sahip olan, petrolünün önemli bir kısmını Kerkük Yumurtalık Hattı'yla Türkiye üzerinden dünyaya açan bir Irak'ın önümüzdeki süreç içerisinde Türkiye yerine petrolünü İsrail üzerinden dünyaya açan bir manzarayla karşı karşıya kalacağımızı da unutmamak lazım.

Türkiye doğu-batı enerji koridorudur. Ceyhan Limanı dünyanın önemli enerji limanlarından birisi haline gelecektir. Ancak Bölgede, bununla beraber ve buna paralel yürüyen başka bir proje daha vardır. Bu da İsrail limanlarının bölgede bir enerji terminali haline getirilmesidir. Bunun için iki önemli kaynak gerekmektedir. Birincisi; Rus gazı ve petrolünün Türkiye üzerinden İsrail'e indirilmesi, bir diğeri de Irak'taki petrolün ve gazın yine aynı şekilde Türkiye yerine, İsrail üzerinden indirilmesidir ki, son gelen noktada her iki konuda da önemli mesafeler elde edildiğini görmekteyiz.

Burada Türkiye'nin politikaları çok net değil. Her ne kadar son politikalarında aşırı HAMAS yanlısı bir çizgide durduğu görülse de, ondan bir hafta öncesinde İsrail'le birçok konunun görüşüldüğü de artık bir sır değil. İsrail'le çok sayıda çok önemli anlaşmanın yapıldığı da kimseye sır değil.

Dolayısıyla, Türkiye'nin bölgedeki politikalarının özellikle de kamuoyuna yönelik politikalarını bence bu anlamda daha dikkatli takip edilmesi ve süzgeçten ona göre geçirilmesi gerekir diye düşünüyorum, teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Sayın Sinan Oğan'a da teşekkür ediyoruz. Böylece panelistlerin konuşmalarını tamamlamış olduk. Şimdi, panelistlere sorularınız varsa onları alacağız. Ondan önce ben birkaç hususu da yine Başkanlık konumumu kullanarak sizlere arz etmek istiyorum.

Bunlardan birincisi; her iki panelistimiz de haklı olarak Türkiye'nin aslında kaş yaparken, göz çıkardığını ve en azından hem Ortadoğu, hem de dünya siyasetinin gözünde çok aşırı derecede HAMAS'CI görünen bir çizgi ortaya koyduğunu, bunun da çıkarlarımızla uyumlu olmadığını vurguladılar. Doğrudur, ben de buna katılıyorum. Fakat Türkiye öyle garip bir ülke ki aynı zamanda, mesela Türkiye aslında destek veren ülkelerin konumunda da değil. HAMAS'a destek veren Suriye, İran, kısmen Katar gibi ülkeler düşünülürse...

Bu arada kaş yaparken göz çıkardı mı demek lazım, yoksa ne Musa'ya, ne İsa'ya yarandı mı demek lazım? Çünkü kamuoyundan gelen haklı ve asil tepkiler üzerine herhalde Hükümet bir ara ipin ucunu kaçırdı. Sonra kamuoyunun işte "büyükelçimizi çekelim, daha etkili bir şeyler yapalım" gibi taleplerine de bu defa yine Başbakan Erdoğan "burası bakkal dükkânı değil, biz burada devlet yönetiyoruz kardeşim! Olacak şeyler var, olmayacak şeyler var" tarzında cevaplar vermek zorunda kaldı.

Yine, İslam-i ve muhafazakâr kamuoyunda kendisine "Amerika'da Yahudi kuruluşları sana 2003 yılında çok büyük bir ödül vermişlerdi." Biliyorsunuz o ödül bugüne kadar İsrail cumhurbaşkanlarına veya çok önde gelen Yahudi liderlere verilmişti. İlk defa Yahudi olmayan

birisine aynı ödül verildi. “Onu iade et” falan denildiğinde de, hani “saçmalamayın” anlamına gelen demeçler verildi. Dolayısıyla bu, hakikaten kaş yaparken göz çıkarmak oldu ve sonuçta siyaset itibariyle ne İsa’ya, ne de Musa’ya yaranamama durumu söz konusu oldu.

Şimdi, HAMAS’ın zayıflatılmasına yönelik İsrail politikaları konusunda da şunu belki vurgulamakta fayda var. Gerek İsrail, gerekse Amerika Gazze’deki İsrail operasyonlarını haklı göstermek için, “Arap dünyasında da zaten bu yönde bir talep var, yani onlar da HAMAS gibi örgütlerin aslında siyasallaşarak, toplumu peşlerine de takarak, böyle iktidar olmalarından pek memnun değiller, dolayısıyla bizim yaptığımız onların da talepleri doğrultusunda bir iştir” diyor. Fakat buradaki çıkmaz şu: İsrail politikalarıyla ilgili, İsrail’in politikalarının hep dayak tarafı var. O, bir “havuç ve sopa” diyerek sık sık ifade edilen meselede Filistinlilere yönelik bugüne kadar hiç havuç olmuyor.

İsrail’i, mesela şöyle kısaca bir geriye doğru hatırlarsak, şimdi HAMAS’a kızıyor, aslında HAMAS’ın ilk oluşumunda İsrail’in de payı vardı; parmağı vardı. Bugün onu da zaten yazıyorlar. O zamanlar çok memnundular, çünkü El Fetih’i zayıflatacaktı. Fakat El Fetih’e de böyle çok bir havuç gösterdiğini görmedik. El Fetih’in efsanevi lideri Arafat’ın hangi şartlarda Ramallah’taki karargâhında İsrail tarafından haftalarca, aylarca abluka altında tutulup, İsrail askerlerini sırf aşağılamak için kameraların önünde ofisine pislediklerini falan da gördük.

HAMAS’ı devreden çıkartınca, öbürlerini kucaklayan, “tamam kardeşim, siz benim buradaki devlet olma ve yaşama hakkımı kabul edin, karşılığında da biz oturalım, negatif de olsa bir barış oluşturalım, bunu zamanla pozitif unsurlarla doldurarak, adil ve kalıcı bir barışa döndürelim” diyen bir tavrını da görmüyoruz.

Sayın İdiz’in konuşmasında vurguladığı İsrail’den Gido Levi’nin analizinde söylediği gibi tamamen ırkçı, başka halkları, toplulukları, milletleri aşağılayan bir ideolojiyle karşı karşıyayız, yani sıkıntı buradan kaynaklanıyor. Bunlar olmasın, ben şununla anlaşırım gibi bir tavır yok İsrail’de, bunu görmüyoruz. Savaşlardaki minimum insani koşullara dahi itibar etmiyor, çünkü karşısındaki Filistinlileri, çoluk çocuk, kadın erkek, yaşlı genç demeden hepsini ortak düşman kabul ediyor. Böyle

bir şey var, yani bunu ben bir tek belgesellerdeki görüntülere benzetebiliyorum. Hani, belgesellerde, sizler de seyretmişsinizdir, yani insani hadiselerde hiçbir insan düşmanının bebeğine, çocuğuna, yaşlısına, kadınına, siviline düşman gözüyle bakmaz, asgari insani koşullarla hareket eder. O belgesellerdekileri, Afrika'daki görüntülerde falan seyrediyoruz. Aslan veyahut kaplan yahut çita, jaguar her neyse, sırtlan da dâhil birbirinin yavrusunu da denk geldiği yerde öldürüyor. Çünkü herhalde, eğer bu büyürse, benim buradaki avlanmama ortak olacak, mani olacak içgüdüsüyle. Onlara hayvan dememizin gerekçelerinden birisi de bu herhalde. Biz öyle o içgüdülerle hareket etmediğimiz için insanız.

Burada bunun asgari koşullarını da göremiyoruz. O yüzden, İsrail'le barış nasıl olacak? Hakikaten, merak etmemek mümkün değil, çünkü sadece Filistinlilere karşı değil, bir de İsrail öyle bir havada ki, benim hemen etrafımdaki Arap ülkelerinin siyasetini doğrudan ben yöneteyim istiyor. İkinci halka dediği bölgeye sık sık müdahale etmek istiyor. Üçüncü halka dediği ve Türkiye'nin, İran'ın da içinde bulunduğu ülkelerin, her halükârda kendisiyle çok iyi ilişkiler içinde olmasını istiyor falan.

Bütün bunların bu bölgede İsrail'in istediği gibi şekillenmesi, oluşması da pek kolay görünmüyor. Bunları söyleyerek, sözlerime son veriyorum ve buyurun, soruları almaya Paşam'dan başlayalım, önce oraya söz verdim. Arkasından, Sayın Bakanımız İsmet Sezgin Beyefendi. Buyurunuz.

ARMAĞAN KULOĞLU (ORSAM Başkanlık Başdanışmanı)- Açıklamalarınız için teşekkür ediyoruz. Sağ olun, hakikaten doyurucu. Benim birbiriyle bağlantılı iki sorum var Sayın Semih İdiz'e ve bir tane de Sayın Sinan Oğan'a olacak. Gerçi bunlar parça parça dile getirildi, ama tam olarak ne olduğu konusunda birtakım şüpheler var.

Birinci konu; İsrail'in Gazze'de yapmış olduğu bu insanlık dışı harekete karşı, Türkiye'de de birtakım mitingler düzenlendi ve karşı hareketler ortaya konuldu. Ancak, bu mitinglere baktığımız zaman, boyutları o kadar fazlaydı ki, PKK terörünü lanetleme için yapılan mitinglerin çok üstünde. Şehitlerimiz olduğu zaman, onlara gösterilen tepkinin çok çok daha üzerinde, 50-100 binlerin toplandığı mitinglerle karşı karşıya

kaldık. Evet, bu bir insani konuydu. Hakikaten bir dram karşısında ortaya konulan bir tavidir. Ama bunun boyutlarına baktığımız zaman, Türkiye'nin içinde olan hadiselerin dışında olmuş bir hadiseye karşı gösterilen tepkinin boyutları insanda birtakım şüpheler uyandırmaya başladı. Üstüne üstlük bu mitinglerde II. Abdülhamit'in resminin çıkartılması, yeşil bayrakların gösterilmesi, mitinglere katılanların kılık kıyafetleri, tavır ve hareketleri ve sloganlardaki içeriğe baktığımız zaman, bu bir bakıma lanetleme mitinginden ziyade, dini motifi andıran bir manzarayı da ortaya çıkarttı.

Bu konu ile acaba özellikle içeriye ne mesaj verilmek istenildi? Belli bir mesaj verilmek maksadıyla mı yapılıyordu? Dışarıdan bakıldığı zaman, özellikle sizin Arap büyükelçilikleriyle olsun, diğer büyük elçiliklerle olsun çok münasebetiniz var, oralardan bu konu nasıl göründü? Bunun bir değerlendirmesini yapmanızı isteyeceğim.

Yine bununla bağlantılı olarak, yine Türk dış politikasıyla ilgili bir konuyu da dile getirmek istiyorum: Türk dış politikasında da İsrail karşıtı olan tavır çok aşırı miktarda dile getirildi. Evet, kınama çok normaldi, ama bunun dozajı çok yüksek tutuldu. Acaba, bu yüksek tutulmanın, hani "ne İsa'ya, ne Musa'ya" diye Sayın Hocam da ifade etti, ama mutlaka bir şey elde edilmek isteniyor. Türkiye'nin bu dış politikada bu şekilde bir tavır göstermesinin mutlaka bir maksadı vardı. Acaba, bu maksat neydi? Ne elde edilmek isteniyordu da bu şekilde bir tavır gösterildi? Bunun olumlu sonuçları ne olabilirdi?

Diğer taraftan da, bu şekildeki davranışların olumsuz sonuçlarının da mutlaka, sizin de ifade ettiğiniz gibi, bize bir geri dönüşü olacaktır. Bunun mukayesesini yaptığınız zaman, acaba arada farklılıklar var mı? Bunu ortaya koymanızı ve değerlendirmenizi istiyorum.

Sayın Sinan Oğan'a da; dünya hakikaten tek kutuplu düzenden, çok kutuplu düzene doğru bir geçiş dönemi içerisinde. Bu dönem içerisinde bu kutuplardan birisi de Rusya olacak. Rusya'nın da tabii ki bu kutup içerisinde kendi gücünü ve etkinliğini gösterebileceği bölgeler olacak ve bunların başında da Ortadoğu gelecektir. Eskiden Ortadoğu'da bir denge vardı ve hatta Rusya lehine olan bir dengesizliği vardı. Daha sonra bu Amerika lehine olan bir duruma doğru dönüştü. Şimdi, Rusya sizin de ifade ettiğiniz gibi, Libya'da, Yemen'de ve

Suriye’de askeri üsler ortaya koymak suretiyle bu etkinliğini o bölgelere de yaymak istiyor. Acaba, Hizbullah olsun, HAMAS olsun, Müslüman Kardeşler olsun bunlar üzerinde Rusya’nın bir etkisi var mı? Amerika’nın Afganistan’daki Rus işgaline karşı ortaya koyduğu ve güçlendirdiği ve yarattığı El Kaide gibi acaba Rusya da Ortadoğu’da HAMAS’ı, Hizbullah’ı ve Müslüman Kardeşleri destekleyerek, o bölgede kendine daha fazla bir yandaş mı yaratmak istiyor; o bölgeyi kendine bağımlı hale getirecek birtakım enstrümanlar haline mi getirmek istiyor? Sizden bunu istirham edeceğim, teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Sayın İdiz buyurun.

SEMİH İDİZ- Çok teşekkür ederim. Bence Armağan Paşa püf noktalarından birisine değindi ve hakikaten de en çok dikkat çeken faktörlerden birisiydi bu. Hatırlatmak isterim, Lübnan işgali ve istilası sırasında İsrail’in Saadet Partisi Diyarbakır’da “İsrail’i Telin Mitingi” düzenlemişti ve kendi rakamlarına göre birkaç yüz bin kişi toplayabilmişti ve ortada yeşil bayraklar, Kur-an’dan ayetler ve son derece İslam-i bir görüntü vardı ve ben o zaman da, bu sefer de bu gerçekten onunla mı ilgili, yoksa işin içinde başka bir şey mi var diye düşünmek zorunda kaldım.

Burada bir çelişkiye işaret etmek istiyorum. Bu tepkilerin önemli ölçüde samimi olduğuna inanıyorum. Niçin samimi? Çünkü burada bir insanlık suçundan söz ediliyor. Fakat benim bildiğim insan hakları bölünmez bir bütündür, yani orada seçici olma lüksünüz yok. Mesela, aynı hükümet Darfur’da 200-300 bin kişi telef edilmiş olmasına rağmen, çoluk çocuk kadın, hiç bugüne kadar herhangi bir duyarlılık sergilediğini ben açıkçası görmedim. Dahası, orada zalim olmakla suçlanan, soykırımcı olmakla suçlanan El Beşir’i iki kere buraya davet ettik, bir kere de gayet çirkin bir şekilde Anıtkabir’de nasıl devlet defterini imzaladığını gördük. Kendisi imzalamadı, garip kılıklı bir adama imzalatıldı.

Bence burada işin dış boyutu açısından samimi bir Müslüman dayanışması, hatta Sünni Müslüman dayanışması olduğunu açıkça söylemek mümkün diye düşünüyorum. Darfur’dakiler emperyalizmin oyunudur falan deniliyor, ama kimin oyunu olursa olsun çölde insanlar ölüyor, kadın erkek ölüyor ve hiç kimse bir şey yapmıyor.

Hatta bir kanalda canlı yayında söylediğim için söyleyebilirim. Normal olarak AK Parti perspektifinden Gazze'ye sahip çıkanlar o insanları kendilerine benden daha yakın hissediyorlar. Aynı ülkenin vatandaşı, aynı kültürün insanı olmama, aynı toprakların insanı olmama rağmen, onlar o kesimi kendilerine benden daha yakın hissediyorlar.

Bunun yanı sıra kabul etmemiz lazım ki, Türkiye'de postmodern bir iç savaş devam ediyor. Belli ki bu okazyonlar (fırsatlar) gövde göstermek için, ortaya çıkmak için olanak sağlıyor. Dediğim gibi, Lübnan işgali sırasında Saadet Partisi Diyarbakır'da en azından 200 bin kişiyi toplayabilmişti ve insan o manzaraya bakınca, "bu hakikaten Lübnan ile mi ilgili, yoksa içeriye bir mesaj mı?" diye sormak durumunda kaldı. Ben bunları aynı zamanda, kendi açımdan söylüyorum, yani bu konuda tamamen yanlış olabilirim.

Tabii, ben Sayın Başbakanın yaklaşımını destekleyenlerin perspektifinden baktığımda, Sayın Erdoğan'ın Ortadoğu sokaklarında o kadar popülerite, yani demin de dediğim gibi, Abdel Gamel Nasservari bir popülerite sağlaması, belli ki siyaseten egoyu tatmin ediyor, memnun ediyor ve kendileri açısından belli bir imaj yaratıyor olabilir.

Fakat Türkiye'de bir seçim dönemine yakınız. Bu seçimler, kabul etmek lazım ki, kaldırım taşıyla, asfaltın kalitesiyle, suyun gelip gelmemesiyle ilgili değil. Had safhada partizanca bir seçime doğru gidiyoruz. Bu seçim üzerine de o postmodern iç savaşımız açısından çeşitli binalar inşa edilecek. AK Parti güçlü çıkarsa, "gördünüz mü?" diyecek, bunu bir güvenoyu olarak kabul edecek. İki puan düşerse, muhalefet "gördün mü?" falan filan. Yani Gazze'de olanlara gösterilen tepkilerin içerideki konuyla da ilgili olduğuna inanıyorum.

Bu tamamen benim şahsi spekülasyonum. Ama kendi açımdan o iç siyaset boyutunun da burada kollandığını tahmin ediyorum. Çünkü hakikaten biliyorsunuz bizim dış politikamızın iki temel kavramı, ihtiyat ve itidaldir. Atatürk, "yurtta sulh, cihanda sulh" derken bir anlamda bunu kastetmeye çalıştı.

Bu sadece bizim dünyaya bir lütfumuz değil, coğrafyamızın bize empoze ettiği bir şey. Dünyanın en tehlikeli coğrafyasında yaşıyorsunuz-

nuz. Gürcistan'da soydaşlarımız olmasına rağmen, biz orada mecburen tarafsız kalmak zorunda kaldık; çünkü koşul onu gerektiriyordu.

HAMAS'tan yana sempatimizi göstermekle birlikte, gerekirse HAMAS'ın ateşkes şartlarını Güvenlik Konseyi'ne taşıyacağız demek arasında çok büyük bir fark olduğuna inanıyorum. HAMAS'ın ateşkes şartlarını Güvenlik Konseyi'ne getireceğiz diyorsanız, siz o noktada, o anda zaten kendinizi taraf yapmış durumdasınız ve bunun mutlak anlamda dış politika açısından yansıması olacaktır.

Bence sorunuzun basit cevabı, evet bu bir İslam-i dayanışma çerçevesinde olan bir şey ve evet Türkiye'deki postmodern savaşımızın bir boyutu ve evet muhtemelen de yaklaşmakta olan seçimlerle ilgili bir şey olduğuna inanıyorum. Ama dediğim gibi bunlar benim kişisel görüşlerim.

OTURUM BAŞKANI- Sayın İdiz, teşekkür ederiz.

Sayın İdiz'in söylediklerine bir iki cümle ilave etmek istiyorum, o da şu: Evet, bu bir İslam-i dayanışma, ama bu kendi içinde de ilginç bir İslam-i dayanışma. Neden ilginç tabirini kullanıyorum? Mesela, Azerbaycan'da, Karabağ'da ve işgale uğrayan Azerbaycan topraklarından sürülen insanlar da Müslüman, ama oraya mesela biz AK Parti tabanının Türkiye'deki kendini eskiden beri "İslam-i" diye tanımlayan çevrelerin çok büyük destek verdiğini görmedik; şimdi de görmedik, o zaman da görmedik. Onun üzerine siyaset belirlediklerini de görmedik.

2003 sonlarında, 2004 başında iktidara gelen Gürcistan'da Saakaşvili'nin ilk yaptığı iş Acaristan Özerk Cumhuriyeti nüfusunun yarısına yakını şimdilerde, hatta belki yarısından biraz daha fazlası Müslüman kökenli insanların oluşturduğu bizim sınırimızdaki bir otonom bölge ki, buranın otonomisininin 1921 Gümrü Antlaşması çerçevesinde muhafaza edilmesi şartı da var. Orayı, Gürcüler, yani Saakaşvili rejimi tanklarla ezdikten sonra, Gürcistan televizyonunu izleyen arkadaşlar bana sürekli bilgileri veriyorlar. Orada; Gürcistan Ortodoks kilisesi yanında papazlarla gidiyor, halkı aslında zorla Hıristiyan yapıyor. Mesela, bizim hükümetten bu konuda "ne yapıyorsunuz kardeşim, siz

burasının hem otonomisini yıktınız, aslında biz burayı size otonomisinin muhafaza edilmesi kaydıyla vermiştik, şimdi de bu işleri yapıyorsunuz” dediğini hiç duydunuz mu?

Buradan şunu ifade etmek istiyorum: Dünyadaki Ortadoğu kökenli İslamcı hareketlerin kendine özgü bir kökeni vardır, o da İsrail- Filistin mücadelesi üzerinden yeşerirler büyürler. Bizdekiler de böyle olmuştur ve hep bu konuyu gündeme getirirler. Hatırlayın, mesela AKP iktidara gelmeden önceki yıllarda Cuma namazından sonra Beyazıt Camii'nden bir grup insan sanki barajını yıkmış bir su gibi dışarıya taşar, sonra orada Amerikan bayrakları yakılır, İsrail bayrakları yakılır, çekimi yapan kameralara “dün bir kardeşimizi Filistin'de şehit ettiler” falan denilir.

Bunları niye hatırlatıyorum, şunun için: AKP'nin iktidarıyla birlikte bütün bu gösteriler kesilmişti. Aslında AKP kendi açısından tamamen Amerikan ve İsrail yanlısı dış politikasını bir şekilde bu gösterileri de “gerek yok, bizim arkadaşlar iktidarda” falan dedirtecek şekilde durdurabilmeyi başarmıştı. Düşünün, mesela Irak'ta 1,5 milyona yakın insanın öldüğünü, dünya kadar insanın perişan hale geldiğini, kadınlara tecavüz edildiğini, insanların aşağılandığını bütün haberlerde gördük. Mesela, Amerikan televizyonları ve gazetelerinde bu haberler çıkıyor. Türkiye'deki İslamcı gazetelerde bu haberler adeta ambargolu gibi görünmedi. Şimdi, bu arada istediği gibi de şunu yapabiliyordu. Mesela, gene hatırlayalım, 2005'te HAMAS ilk seçimleri kazandığı zaman, HAMAS'ın Suriye'deki temsilcisini Türkiye'ye getirdiler, onunla görüştüler falan. Buna İsrail'in verdiği tepkiler üzerine de sonra Başbakan, Washington'dan randevu alabilmek için İsrail'e gitti ve işi çözdü. Yani aslında bu da kendi açılardan bir diplomatik başarı.

Sonuçta, şöyle bir çizgileri var: Kamuoyunda, biz gerekeni söyleyen tarafta oluruz, ama biz sonra kamuoyundaki infial yatışınca gideriz, İsrail'e, Amerika'yla tekrar el sıkışır, hallederiz falan.

Başbakan Erdoğan'ın verdiği tepkiler de aslında muhtevanan izne tutulduğunda bunu gösteriyor. Yani, bir yandan en HAMAS'cı tepkileri veriyor, öte yandan da kamuoyunda “somut bir şey yapın, yani büyükelçini çek, Yahudi örgütünün sana verdiği ödülü at fırlat” denildiğinde “burası bakkal dükkânı değil” anlamına gelen açıklamalar yapıyor.

Bugüne kadar bu işleri iyi göturdüler. Yani, hem kamuoyunu idare ettiler, hem de sonradan kamuoyundaki infial düşünce, Amerika'yla, İsrail'le el sıkıştılar. Bu defa da muhtemelen aynısını planlıyorlar. Bu defa iş raydan çıktı mı, çıkmadı mı, bilmiyoruz. Bana sorarsanız, Amerika ve İsrail daha iyi bir iktidar bulamayacağı için, yine sonuçta el sıkışmalar gibime geliyor. Bunu arada söyleme ihtiyacı duydum.

Saygın Oğan buyurun.

SİNAN OĞAN- Biraz önceki konuşmamda şunu ifade etmiştim: Dünyadaki en muammalı ilişkilerden birisi Rusya'yla İsrail arasında olan ilişkidir. Bir taraftan içerideki Yahudi lobisine operasyon yapılırken, öbür taraftan İsrail her zaman korunur.

Yine dünyadaki antisemitizmin en yüksek olduğu yerlerden birisi Rusya'dır. Yahudi düşmanlığının en yüksek olduğu Avrupa'dan bile daha yüksektir. En yüksek olduğu yerlerden birisi de Rusya'dır. Öbür taraftan Halit Meşal'in Türkiye'yi ziyaretinden sonra ikinci olarak gittiği ve kabul gördüğü, Batılı anlamda dersek, tek devlet de Türkiye'den sonra Rusya'dır.

Rusya'nın bölge politikasında eskiden bu tür örgütlerin, terör örgütlerinin veya daha sonra legalleşen örgütlerin önemi çok büyüktür ve bunlarla ilişkileri hakikaten önemlidir. Ancak, daha sonra Çeçenistan meselesi için içine girdikten sonra, Rusya bunlardan bir dönem ciddi bir şekilde uzak durdu, ciddi bir şekilde bunlara mesafe koymaya başladı. Ancak, Rusya Çeçen sorununu çözdükten sonra ve İslam Konferansı Örgütüne de üye olduktan sonra, tam üye değil, gözlemci üye olduktan sonra bu ülkelerde ve bu örgütlerle ilişkilerini yeniden düzenleme yoluna gitti.

Rusya Suriye üzerinden HAMAS'la ve Hizbullah'la ciddi ilişkiler içerisine girmiştir. İran üzerinden keza benzer girişimleri söz konusu. Ama Rusya bunun dengesini çok iyi tutuyor ki, bu örgütlerin daha da güçlenmesi, bölgede yeniden Çeçenistan'a yönelik geri dönüşümü olmasının da önünü bir şekilde kesmeye çalışıyor ve Rusya bu örgütlerin de legal süreç içerisine çekilmesi gibi de bir çaba içerisinde. Şunu bir de son olarak ifade edeyim: Unutmamak lazım, hemen yanı başımızdaki Kürt otonom bölgesiyle ve Kürtlerle ilgili Rusya'nın çok

ciddi çabaları var; hakikaten çok ciddi çabaları var. Rusya'da Yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin önemli bir kısmının tez konusu bölgedeki Kürt otonom bölgesi, Kürt yönetimi ve Ortadoğu içerisindeki Kürtlerdir.

Bu bize önümüzdeki dönemde Rusya'nın Kürtlerden ne beklediğini göstermektedir. Zaten, Amerika'nın bu yönde çabaları olduğu için ona değinmiyorum. Demek ki, bir de bu ülkelerin o bölgedeki çalışmalarını bu açıdan izlediğimizde, bölgede kimin ne beklediğini daha net görebiliyoruz.

OTURUM BAŞKANI- Sayın Oğan teşekkür ediyoruz. Şimdi, Sayın Bakan İsmet Sezgin Beyefendi buyurunuz.

İSMET SEZGİN- Değerli arkadaşlarımıza çok teşekkür ediyorum. Bizi çok aydınlattılar, tebrik ediyorum, teşekkür ediyorum. Şimdi, konumuzu daha derinleştirmek için, hatta size şunun arz etmek için ifade de ediyorum: 1960'lı yıllarda, hafızam beni yanıltmıyorsa, London Time'de bir küçük anekdot vardı. Bu anekdotda "Osmanlı 400 yıl Ortadoğu'yu idare etti, yöneltti bir tek olay çıkmadı. Osmanlı ayrıldı ve şu anda bir barut fıçısı haline, bir kaynayan kazan haline geldi, bunun sebebi ne olabilir? Acaba, yine Türkleri mi buraya getirelim?" gibi, bir söz söyledi, espri yaptı.

Gerçekten, yani o Ortadoğu'nun siyasal coğrafyası, sosyolojisi, psikolojisi itibariyle, yetiştirme tarzı itibariyle, dinsel birtakım faktörleri itibariyle bu devam ede geliyor. Yaser Arafat'ın Başkanlığı'nda İsrail'le-Filistin arasındaki mücadelenin başlangıcında ve o devam ederken, bir anlaşma yapmak üzere Tunus'a gittiğimizde, Büyükelçimiz Arafat'ın benimle görüşmek istediğini ifade etti, "derhal, memnun olurum" dedim. Tunus'taki o karargahına gittik, uzun uzun görüştük ve çaktı beni bir tarafa "İsmet Bey, artık tükenmek üzereyiz, bizim dayanma gücümüz azalıyor, kendi aramızda da birtakım şeyler var, bazı şeyleri anlatamıyorum, lütfen Amerika'yla bizi barıştırsın ve bunu yaparsa sadece Sayın Süleyman Demirel yapar. Bunu ben istirham ediyorum, Sayın Süleyman Demirel'e bunu söylerseniz, bunun bir fayda sağlayacağına inanıyoruz" dedi.

O zaman dahi rahmetli Sayın Arafat'ın bunu söylediği anda dahi ve HAMAS bu kadar şiddetli değilken bile, gene büyük bir devletin içerisindeydi. Arafat'ı ılımlı bulmuyorlardı, Arafat'a inanmıyorlardı ve Arafat'ın kendilerini temsil etmediğini söylüyorlardı. Nitekim daha sonra ben Tunus dönüşü Sayın Demirel'e bunu arz ettim ve sonra bildiğiniz gibi Finlandiya'da toplantılar cereyan etti ve belirli bir sonuca varıldı.

Bu sonuçtan sonra dahi pek çok Filistinli bundan memnun olmadılar. "Bize bir muhtarlık verdiler, muhtarlık derecesi verdiler" dediler. Bu şekilde değerlendirmeyin, bu yanlıştır. Mustafa Kemal de Türkiye Cumhuriyeti'ni kurmak için büyük devletlere girdiği zaman, bu kabul birtakım şeyler yapıldı. Ama sonunda Türkiye Cumhuriyeti Devleti ortaya çıktı, büyük bir devlet oldu, siz de olacaksınız dediğimizde, yine inançsızlık içerisindeydiler.

Şimdi, esefle görüyoruz ki, şiddetle bugünkü haline dönüştü. Büyük devletlerin dostu yok, büyük devletlerin çıkarları var. O çıkarlarının da en ziyade kaynak olduğu gördükleri Ortadoğu. Çeşitli nedenle yeraltı, yerüstü zenginlikleri nedeniyle. Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun "Zoraki Diplomat" diye bir kitabı çıktı, Cemiyeti Akvamı anlatan bir romanında, "Zoraki Diplomat"ta yazar diyor ki "Amerika bu toplantılarda çek defteri çıkartıyor, gücünü gösteriyor, ama Ruslar diyalektik metotla ortaya çıkıyorlar ve gittikleri yerlere sanatıyla, kültürüyle, arzıyla, sosyal yapılarıyla, etnik yapılarıyla giriyorlar. Aralarındaki fark bu" diyor.

Düşünüyorum da, Cemiyeti Akvam'dan Birleşmiş Milletlere gelinceye kadar geçen 60-70-80 yılı aşan bir zamanda değişen bir şey yok. Bugün çeşitli tanklar eklendi, maalesef bu durum da meydana geldi.

Bu Türkiye'yi ilgilendiriyor, ülkemizi ilgilendiriyor. Bu münasebetle de arkadaşlarımıza teşekkür ediyorum gerçekten aydınlandık. Sayın Haberal'a da şükranlarımızı sunuyoruz. Hepimize, bugün ülkemizin en önemli dış sorunlarına bakılacak ip uçları verdiniz. Belirttiğiniz bu sorun ülkemizin önemli bir sorunudur ve maalesef bu sorun iç politikaya alet edilmektedir ve bu sömürülmektedir.

Bu, bir şeyi daha ortaya çıkardı. Bu, devlet adamlığının bir birikim, bir deneyim, bir kazanım istediğini, devlet adamlığının yönettiği devletin

kuruluş nedenlerini ve onların temellerini, onların esaslarını bilmesi, ona inanması ve o doğrultuda hareket etmesi gerektiğine inancını bir defa daha ortaya koymuş oluyor. En azından bu bakımdan faydalı olabileceğine inanıyorum.

Buradan hepimize, gerek bilim adamlarımıza, hocalarımıza, sokaktaki adama, hepimize büyük ve önemli görevler düştüğüne inanıyorum ve aydınlatması yönünde en azından, en azından davranışımız yönünden hepimize büyük bir sorumluluklar düşüyor. Onu ifade etmek istedim. Acaba arkadaşlarımız da, değerli arkadaşlarımıza benim çok kısa arz ettiğim hususlarda benimle ortak paydalarda buluşurlar mı, sormak istedim, teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Sayın Bakan; çok teşekkür ederiz.

SEMİH İDİZ- Sayın Bakana çok kısa bir şey söylemek istiyorum. Tabii ki, paylaşıyoruz, paylaşmamak mümkün değil. Ama bölgeyi anlamamız açısından ben de küçük bir anekdot anlatmak istiyorum. Bu da bu meşhur “Pax Otomana” kavramıyla ilgili.

Ben bu yaz Eylül ayında Suzan Mübarek’in davetlisi olarak, onun bir Ortadoğu Araştırmalar Merkezi var İskenderiye’de, İskenderiye’de bir konferansa katıldım. Orada Eski Ürdün Başbakanlarından biri, Suriye Dışişleri Bakanlığı Eski Müsteşarı, Mısırlı Diplomatlar ve bir de İsraili akademisyen vardı. Tek gazeteci bendim. İsraili bayan akademisyen “Türkler bu bölgedeyken, ne güzel yönetiliyordu burası, keşke Türkler olsa” türünden bir laf etti.

Bunun üzerine, Suriyeli ki çok büyük bir gerginlik yaşıyordu İsraili ile, yerinden fırladı arkasından da Ürdünlü Eski Başbakan destekledi. “Tabii ki işinize gelir değil mi, bugünün hegemonunu, Amerika’yı getirdiniz, bir de geçmişin hegemonunu da buraya getirmek isterseniz, sizin çok hoşunuza gider. Biz o kadar uğraştık, Türkleri buradan atmak için, şimdi sizin keyfiniz için geri mi getireceğiz” diye de çıkıştılar kendisine.

Bunu tamamen bölgedeki psikolojiyi anlamamız açısından söylüyorum. Ben bazen Ortadoğu’yu gezerken gördüğüm Türkiye antipatisini

inanın ki Balkanlar'da görmedim. Bölgeyi anlamamız açısından, o küçük anekdotu da bir anlatmak istedim.

OTURUM BAŞKANI- Buyurun.

İSMET SEZGİN- Zamanınızı alıyorum, özür dilerim.

Bu bir İsrail ziyaretimizde bir kente uğradık. Bu Golan Tepesi'nin altındaki gölün alt tarafındaki bir kent, şu anda ismini anımsayamadım. Orada çok yaşlı 70-80 yaşlarında, tabii o zaman biz genç olduğumuz için bize çok yaşlı görünüyordu o zaman. "Efendim, siz bir onbaşıyla burayı idare ediyordunuz, jandarma onbaşıyla" dedi. Türkçe de söylüyor, idare ediyor "bakın, ne hale geldik bugün? Bizde bir söz vardır, -bunu söyleyen Musevi- 'Türk'ten korkan, Allah'tan korkmaz' diyorlar" dedi. Türk korkusu, Allah korkusuyla eşit olarak şey yapmıyor yani.

Gene Suudi Arabistan'da bir toplantıda. Bize, İslam Kalkınma Bankasının başkanın verdiği, Arap profesör vardı, tahmin ediyorum Tunuslu. Konuştuk, konular açıldı. "Sayın Bakan, biz Araplar tarih bilmeyiz, biz Araplar tarih bilseydik, Türklerin değerini anlardık, kıymetini anlardık. Bizim bölge için ne anlama geldiğini anlardık. Maalesef, biz bunu bilmiyoruz. Biz tarih bilmediğimiz için, sizi de tanımıyoruz ve aynı zamanda nankörlük de yapıyoruz" dedi.

OTURUM BAŞKANI- Sayın Bakanım teşekkür ederim.

Aslında bütün bunların izahı bir manada belki şu: Osmanlıdan ayrılan ve Ortadoğu coğrafyasında kurulan ülkeler, yani özellikle Arap ülkeleri kendilerini meşru kılmak için, Osmanlı karşıtlığı üzerine eğitim yaparak büyümüşlerdir.

SALONDAN- Aşağılık duygusu mu?

OTURUM BAŞKANI- Aşağılık duygusu da değil, bir tür ben niye ayrı bir devletim, ne oldu bana? Bunu izah etmek için, burada ipin ucu kaçtığı için, özellikle okumuş Arap çevrelerinde bu tür şeylere rastlanır. Aynı şey Balkanlar'da da olmuştur. Balkanlar'da özellikle o küçük küçük ülkeler kurulduktan sonra Osmanlı-Türk karşıtlığı o ülkelerin

politik kültürünün önemli bir parçası olmuştur ama ortalama Arap öyle düşünmez. Yani, sıradan vatandaş Arap, hatta ben size bir anekdot anlatayım. 1998 Suriye krizinde meşhur, Türk tarafından Türkiye'den hem Genelkurmaydan, her o zamanki Cumhurbaşkanı Demirel'den, hem sonradan da yavaş yavaş hükümetten, yani “Suriye'nin bir ucundan girer, öbür tarafından çıkarız” lafları çok söylenince ve bu iş hakikaten ciddiye dönünce, orada Halep civarında bizim Antep ve Antakya bölgesinde bu seçim sırasında bayrak yapanlara yüz binlerce Türk bayrağı siparişi gelmiş. Bu da şunu gösteriyor, “hakikaten Türkiye gelecekse, biz de Türk'üz” deyiveririz. Halkta da bu var, yani okumuşla halk arasında büyük farklılıklar oluyor. Bunu orada bayrak ticareti yapanlar söyledi. “Hocam o gün hakikaten böyle bir şey olsa, herhalde biz Suriye'deki her haneye bir bayrak satacaktık en azından” falan dediler.

AYDIN SEZE- Teşekkür ederim Sayın Başkan. Çok yararlandığımız bir toplantı oldu. Öncelikle zati âlinize, toplantıyı düzenleyenlere ve katılımcılara teşekkür ediyorum.

Ben Sayın Semih İdiz'e bir soru yöneltmek istiyorum; daha doğrusu yaptığım bir değerlendirmeye ilgili olarak görüşlerini almak istiyorum. Sizce, Büyük Ortadoğu Projesi dizayn edilirken, derinleştirilirken, gündeme getirilirken, bu projeyi gündeme getirenlerin çeşitli Türk vatandaşlarına Türkiye'deki çeşitli çevrelerden özellikle İslam-ı background konusunda bilgiler almış olabileceğini düşünür müsünüz? Soru bu.

Devam edeceğim konu şu: “Türk dış politikasının özellikle, AKP döneminde şekillendiren, ne yazık ki akademik bir kimliği de olan şahıs Türkiye'nin AKP dönemine kadar olan süreçte dış politikasında stratejik teori eksikliğinin kurumsal yapılarıdaki zaafı besleyen temel sebep olduğunu, Osmanlı Türk dış politikası geleneğinin emperyal ve sömürgeci bir strateji yürütemediğini vurgulayarak, Türkiye'nin bölgesinde Osmanlı'nın mirasını değerlendirmesi gerektiğinin altını çizerek, Türkiye bölgedeki jeokültürel parçalanmanın bir tarafı, hatta bir mağduru gibi davrandıkça, bu mirası hakkınca değerlendiremeyecektir” diyor, kitabını 331. sayfasında. Yine aynı kişi kitabın 415. sayfasında Stratejik Derinlik kitabının, Ortadoğu'dan bahsediyor.

“Bölgedeki her türlü milliyetçi akımla artan etnik temelli siyasi hareket Osmanlı bakiyesi farklı unsurları bünyesinde barındıran Türkiye'nin iç bütünlüğü açısından büyük sakıncalar doğurabilecektir” diyor.

Son olarak yazar Avrupa'ya oranla daha eski ve köklü bir siyaset geleneğine sahip bölgemizin Türkiye tarafından gözden kaçırılmaması gerektiğini ifade ediyor. Gerek, Avrasya, gerek Ortadoğu bağlamında. Şimdi, böylesine akademik meziyetleri olan ve Türk dış politikasına ister bilimsel yöntemlerle, ister fantezileriyle yön veren bir şahsın, bugün gelinen noktada Türkiye'yi HAMAS'ın destekçisi konumuna getirmiş olması bir defa mümkün değil. Bu, eşyanın tabiatına aykırıdır. Demek ki bunun için de başka bir şey var. O da, Sayın Başkan sizin az önce yapmış olduğunuz analizden de, Türkiye'deki İslam-ı kesimlerin, özellikle Ortadoğu'dan kaynaklanan bir protesto bağlamında temel ve taban yapıyor olmaları.

Sayın Başbakanın burada İsrail'e karşı yürüttüğü politika kesinlikle İsrail'e karşı bir politika değil; kesinlikle HAMAS'a yönelik bir yakınlaşma politikası değil, çünkü bu tür teorilerle Büyük Ortadoğu Projesi ile çelişkiye düşer. Bu sadece Saadet Partisi'nin aynı verimli topraklara yönelmesi karşısındaki bir başkaldırı, ama bunun sonucu ne yazık ki, dünya kamuoyunda Türkiye'nin “terörist” olarak adlandıran bir ülkeyi destekleyen konumuna düşmesini de engellememiştir. Teşekkür ediyorum.

SEMİH İDİZ- Birincisi; malum kesimden Amerika'ya Büyük Ortadoğu Projesi çerçevesinde danışmanlık gitmiş midir? Evet, mutlak anlamda gitmiştir. Çünkü o kesim Washington da başta olmak üzere, hem New York'ta, hem Michigan'da, Texas'ta oldukça örgütlüdür. Çok paralıdır, büyük konferanslar düzenleyebiliyorlar. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu sırasında Sayın Cumhurbaşkanı'nı davet ediyorlar, üstelik de Sayın Cumhurbaşkanı'nın haberi olmadan masasına Mugabe gibi insanları oturtabiliyorlar.

Üniversitelerle çok yakın bağlantıları var. Amerika biliyorsunuz laik bir ülke olmasına rağmen, son derece dindar bir ülkedir. Onun için kendileri gibi, kendi mukabilleri olan Protestan örgütlenmelere olduğu için Amerika'da zemin de bulabiliyorlar. Onun için o interaktif ilişki mutlak anlamda var. Fakat o kesim yeni yönetim nezdinde aynı

etkinliğe sahip olabilir mi? Onu göreceğiz, çünkü şu anda Amerika bir sayfa çevirmek istiyor.

Onun için, bu cenahın o etkinliğini sürdürüp sürdüremeyeceğini göreceğiz. Evet, o danışmanlık mutlak anlamda gitti. Siz de Amerika olsanız, herhalde siz de bundan yararlanırdınız.

Sayın sözünü ettiğiniz hocamızın yeni Osmanlı olduğunu uzun zamandır biliyoruz ve benim kendisiyle çok uzun tartışmalarım olmuştu bu konuda. Her şeyden önce biraz anlattığım eksende, yani Osmanlı ve Türk anlamında Ortadoğu'yu kavrama yaklaşımındaysanız, bölgede öyle bir anlayış yok, istemiyorlar; ama İslam-i, ümmet zihniyetindeyseniz, o başka.

Nitekim şu anda Türkiye'den Filistinlilere giden sempatinin bence Arap oldukları için değil, Müslüman oldukları için bir sempati olduğunu söyleyebilirim. Siz de bahsettiniz, bu bölgemizin Batı'dan çok daha engin, eski geleneklere sahip olduğunu söyledi. Benim de kendisine, felsefe mezunu olarak söylediğim, Heredot, Manaksi Mender'e, Parmanidez'e, Tales'e atıfta bulunuyorsanız, elbetteki doğrudur, ama bu sizin söz ettiğiniz, benim söz ettiğim geleneğin, sizin sözünü etmeye çalıştığınız geleneğin altında olduğunu görmüyor. Onun için sizin hangi gelenekten söz ettiğinizi bilmiyorum dedim.

Osmanlı da sonuçta emperyal bir olguydu, bunu da unutmayalım. Nitekim ismi de "Osmanlı İmparatorluğu" idi. Onun için burada bir yeni Osmanlı çerçevesinde böyle fantezi fikirlerin öne sürülmesini sadece genç kafaları karıştırdığına inanıyorum. Ama dediğim gibi Heredot, Homeros'tan falan etkileniyorsa ve ona atıfta bulunuyorsa, o zaman diyeceğim bir şey yok, çünkü gerçekten de dünya medeniyetinin beşiği Anadolu'dur ve o insanlar da Anadolu'dalar.

OTURUM BAŞKANI- Sayın İdiz, çok teşekkür ederiz.

Böylece bugünkü "Beyin Fırtınası"nın da sonuna geldik. Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi tarafından geleneksel olarak düzenlenen bu beyin fırtınalarının bugünkü toplantısında "Ortadoğu'daki Strateji Çatışmaları ve Ardındaki Gerçekler" konusunu inceledik. Şimdi, kapanış konuşmasını yapmak üzere Sayın Rektörümüz

Prof. Dr. Mehmet Haberal biliyorsunuz açılışta konuşmasını yapamamıştı. Şimdi lütfetiler, buyurun Sayın Hocam.

Prof. Dr. MEHMET HABERAL (Başkent Üniversitesi Rektörü)-
Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Çok değerli konuklar, değerli panelistler; sizi izlerken, bir yönüyle hakikaten gurur duydum; çünkü ülkemizin uluslararası ve kısmen de ulusal sorunlarını dile getirdiniz. Diğer yönüyle de itiraf edeyim ki üzüldüm. Neden üzüldüm? Biz hep bu toplantılarda genelde başkalarının yaptıklarını tartışıyoruz. Başkalarını bir bakıma eleştirmek durumunda kalıyoruz. Diğer devletleri, güçlü devletleri eleştirmek durumunda kalıyoruz. Tabii gönül isterdi ki, Atatürk, arkadaşları ve aziz şehitlerimiz tarafından kurulan bu büyük Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yaptıklarını, ama hukuka uygun, insanları, özgürlük adına zedelemeyen, demokrasiyi, demokrasi kurallarını, sözde gündeme getirerek zedelemeyen, gerçekten insanların ve insanlığın geleceği için katkı sağlayan, bütün dünyaya birtakım şeyler ilave edebilen, bu güzel ve büyük ülkemizin yaptıklarını, burada gururla tartışalım ve dünyaya diyelim ki işte bakınız, biraz evvel de sözü edilen Osmanlı İmparatorluğu, Yansı 1'de görülen haritadaki toprakları içene alan büyük bir imparatorluktu; işte biz böyle bir geçmişten geliyoruz. Görüldüğü gibi Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde Ortadoğu da yer almaktaydı. Bu Ortadoğu birkaç yönüyle çok önemli.

Birincisi, gerçekten bütün uhrevi dinlerin çıkmış olduğu bir bölgedir. O nedenle, sadece İslam ülkeleri için önemli değil bütün dünya için önemli.

İkincisi, bu bölge, özellikle Mezopotamya'yı hatırlayalım, gerçekten insanların, toplumların yaşayabilmesi için her türlü toprak üstü kaynaklarının mükemmel bir şekilde yetiştiği bir ülke, bir bölge Ortadoğu. Üçüncüsü; yine toplumların, insanların yaşayabilmesi için gerçekten hemen hemen birçok enerji kaynağının bulunduğu bir bölgedir.

Dolayısıyla tarih boyunca bu bölge, başkalarının daima gözü üzerinde olan bir bölge olmuştur. Ben ne diyorum? Benim ülkem Türkiye, bir vahadır; tabii bir bakıma bu Ortadoğu da adeta bir vahadır ve bütün

lkeler bu vahalara sahip olabilmek için daima buralarda problem çıkartmışlardır. Tarih hep böyledir.

Değerli konuklar, tabii Haçlı Seferleri boşuna yapılmamıştır. Ben ne diyorum? Haçlı Seferlerini Türkler yapmadı. Bunun başka bir önemi var. Aslında Yansı-1'deki haritayı da Türkler yapmadı. O zaman, "bakın Türkler kendilerini işte met ediyorlar veya böyle bir harita yaptılar" diyebilirler; ancak gördüğünüz gibi, bu harita yabancılar tarafından yapılmış bir haritadır.

Bugün bir bakıma yeniden birtakım haritalar yapıyorlar; işte onlara, o tarihi bilmeyenlere, biraz önce söylendiği gibi tarih bilinmiyor, ben onlara, "hani siz böyle tarihe, geriye doğru gitmeye çalışıyorsunuz, önce şu tarihi iyi bilin; hani 1915'leri gündeme getirdiniz ya, siz 1915'lerden bahsediyorsunuz, o 1915'leri bir hatırlayın bakalım" diyorum. Neymiş? Osmanlı İmparatorluğu 1915'te bu bölgede hâkim; haritada görülen bütün topraklar Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliğinde, yani eğer tarihe, 1915'e gidiyorsak, bir yönüyle bu toprakların tapusu, bizim elimizde; o dönemin bütün unsurları dikkate alınmalı.

YANSI-1 OSMANLI İMPARATORLUğU

Eğer, tarihten konuşacaksak, eğer diyeceksek ki, bakın savaş esnasında 1915'lerde savaş çıktı, Birinci Dünya Savaşı'nda Türkler, yani Osmanlı İmparatorluğu, maalesef ülkemizi içeriden de, dışarıdan da hançerlemeye çalışanların da zaman zaman ifade ettikleri, "Türkler 1 milyondan fazla Ermeni'yi öldürdü' diyerek" hançer saplamaya çalışıyorlar ya, hani bugünlerde yine ülkemizi arkadan hançerlemeye çalışanlar, "kefen yırtık" falan filan gibi birtakım şeyler söylüyorlar ya, şimdi onlar eğer bunları söylüyorlarsa, ben de onlara diyorum: Bunları hep söylüyorsunuz? Güzel, bu topraklar bizim. Şimdi, siz önce bu topraklarımızı bize verin, ondan sonra sizinle oturalım, o Birinci Dünya Savaşı esnasında neler oldu? Kim ne kadar öldü? Elbet ki sadece, Türkler, Ermeniler değil, dünyanın ne kadar insanı ölmüş. Ermeniler niye ölmüş? Koca imparatorluk arkadan hançerlenmiş. Bir bakıma Osmanlı'nın ordusuna ihanet edilmiş. Halk arasında bir tabir var ya 'besle kargayı, oysun gözünü'.

Dolayısıyla, orada da üstelik Osmanlı İmparatorluğu, kanun çıkartmış, ne demiş? "Aman ha bakın, biz ihanete uğradık, ama bu ihaneti de hiç olmazsa yasayla bir şekilde gönderelim." Dolayısıyla, önce bu tarihi iyi bilelim. Ben, bu hatırlatmadan sonra bunu bir kenara bırakıyorum. Ne olmuş? Bu koca İmparatorluk yıkılmış; daha doğrusu yıkılmamış, yıkılmışlar. Kim yıkılmış? Bugün yıkanlar belli.

Bir bakıyorsunuz, 5 Kasım 1918'de Atatürk İstanbul'a geliyor, bir bakıyor ki İngiliz bahriyeli birlikleri, deniz kuvvetleri buradan içeri giriyor, Fransızlar giriyor, İtalyanlar giriyor, o giriyor, bu giriyor, herkes buraya giriyor. Manzarayı böyle seyrediyor, ondan sonra da karar veriyor. "Evet, hiç olmazsa ben bari bu ülkenin kurtarabildiğim kadarını kurtarayım" diyor. Kurtarmış, Türkiye Cumhuriyeti'ni kurmuş ve bugünkü sınırlarıyla bizim elimize vermiş. Her zaman ben bu kürsüden Atatürk ve arkadaşlarını, şehitlerimizi şükranla, rahmetle anıyorum.

Hepimize her zaman diyorum ki, bakın bu yıkıntılar üzerinde Atatürk ve arkadaşları boyunlarında idam fermanı, bütün Türk toplum da bunu bu şekilde bilsin. Bu ülkeyi kurdu, devlet olarak bize emanet etti. Bize "bu devleti koruyun, çalışın ve bu devleti de asrın medeniyet düzeyine çıkartın" dedi. Çok şükür bu, asrın medeniyet düzeyidir değerli konuk-

lar. Yetmedi, onu da aşacaksınız. İşte bugün bizim görevimiz onu da aşmaktır.

Bizim elbet ki hiç kimsenin toprağında gözümüz yok; artık tarih geride kaldı. Dolayısıyla, hiç kimse bizim karşımıza tarihi birtakım suçlamalarla çıkmasın, çıkamaz. Baştan söyledim. Haçlı Seferlerini biz mi başlattık değerli arkadaşlar? Bırakın onu, şimdiye bakın. Hâlâ Ortadoğu'da birtakım işler oluyor. İki sene önce iki tane asker kaçırıldı ve bunun için bir ülke işgal edildi. Ben o ülkeye yardım etmek durumunda kaldım. İnsani duygularım içerisinde Lübnan'a iki tır malzeme gönderdim. (Yansı- 2)O silahların altında. Sonra ne oldu, işler yatıştı.

Bu defa iki tane roket atılmış. Bir ülke işgal edildi, bir insanlık dramı yaşandı değerli arkadaşlar. Ben doktorum, bir hastamın hayatını yeniden veyahut da onu yeniden sağlığa kavuşturabilmek için gerekirse kendimi riske ediyorum. Bir doktor arkadaşımın orda evine saldırı yapıldı ve hepimiz televizyonlarda o acılı tabloyu izledik, üç tane çocuğu katledildi; çocuklar katledildi.

Ben yine o insani duygularım içerisinde oraya yardım gönderdim. Bakınız Yansı 3 ve 4'de görüldüğü gibi 2006'da Lübnan'a yardımlar gönderdik. Tamamen acaba insani bir katkı sağlayabilir miyiz diye.

Maalesef, İslam dini çok değişik şekilde, hani Sinan bey, biraz önce söylediniz ya medeniyetler ittifakı falan. Hayır, menfaatler ittifakı; dünyada bugün menfaatler ittifakı var, öyle medeniyetler ittifakı falan değil. Dolayısıyla, bütün bu olanlar menfaatler ittifakı sonucu oluyor.

Bütün bunlar olurken, benim ülkem birtakım insanlar tarafından adeta saldırıya uğruyor; uluslararası düzeyde saldırıya uğruyor. Güpegündüz insanlarımız katlediliyor. O zaman, hiç kimsenin sesi çıkmıyor. Ortadoğu'da bütün bu olaylar oldu. Öyle değil mi? Birleşmiş Milletler toplandı ne oldu? Sonra herhangi bir karar almadan dağıldı; öyle değil mi?

YANSI-2 BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ'NİN LÜBNAN'A GIDA YARDIMLARI

Dün akşam bizim Kanal B'de Mithat Sirmen'in bir açıkloturumu vardı. Orada, Özcan Yeniçeri bir şey söyledi veya birisinden birisi çok önemli bir şey söyledi. "Hukuk mu gücü engelliyor, güç mü hukuku engelliyor? Bugün maalesef, güç hukuku engelliyor. Dünyada böyle; maalesef bunun serpintileri benim ülkeme de geliyor. Bunu çok iyi değerlendirmek durumundayız.

YANSI-3 BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ İNSANİ YARDIMLARI

Öncelikle, bu söylediklerinizin olmaması için, yani biz başkalarını tartışmamamız için, Türkiye Cumhuriyeti'nin çok güçlü bir devlet olması gereklidir. Biz eğer güçlü bir devlet olamazsak, masaya güçlü bir şekilde oturamazsak, o masadan bugün olduğu gibi mağlup kalkarız.

Ben her zaman söylüyorum, emaneti ehline vermek zorundayız. Bunları söylerken, ne o, ne bu, benim ne bu ne şu kişilerle hiçbir ilişkim yok değerli arkadaşlar. Bu ülke bizimdir, bu ülkeyi korumak ve kollamak bizim birinci derecede görevimizdir. Türkiye Cumhuriyeti hudutları içerisinde yaşayan her Türk vatandaşının birinci görevi bu yokluklardan kurtarmaktır, ülkemize sahip çıkmaktır, onu korumaktır, onu kollamaktır. Biz bunu yapıyoruz.

Burada biz üniversitelerin çok önemli görevi vardır. Biraz önce Sayın Sezgin, İsmet ağabey söyledi. Evet, biz toplumumuza mutlaka bilgi vermek zorundayız. Üniversitelerin görevi sadece bilim üretmek değildir değerli arkadaşlar. Gayet tabii, benim birinci görevim mesleğimi yapmaktır, bilim üretmektir. Çok şükür, ben bunu yapıyorum.

Bir yerde, bir grupta konuşurken, ben şunu söylemiştim: “Bu ülkenin her santimetrekaresinde birçok vatandaşımızın hayatı yatıyor. Dolayısıyla, onu korumak ve kollamak, benim birinci derecede görevimdir” deyince, oradan birileri “sizin milliyetçiliğiniz, işte 1930'ların milliyetçiliğidir” gibi bir şey söyleyince, ben ona döndüm, “bakınız beyefendi; milliyetçilik eserlerle olur, Atatürkçülük eserlerle yapılır, Cumhuriyet eserlerle konuşulur, kusura bakmayın ben de eserlerle konuşuyorum” dedim.

Lafla hiçbir yere, hiçbirimiz gidemeyiz. Ama maalesef üzgünüm, tabii benim toplumumda, -sizleri tenzih ediyorum, bir defa size peşinen teşekkür ediyorum- biz baktığımız zaman, gerek politik düzeyde, gerekse toplumsal düzeyde gerekli icraatı yapmadan çok konuşuyoruz. Hâlbuki icraat gereklidir. Başkaları, diğer ülkeler icraat yapıyor değerli arkadaşlar. Bakın, siz de ne güzel geldiniz, burada icraat yaptınız; konuştunuz. İnsanlar çalışıyor, insanlar icraat yapıyor ve yaptıkları iş şu: Onların bu yaptıklarını biz burada konuştuğça zaman kaybediyoruz. Bakın, saat kaçtan beri; 2'den beri buradasınız

değil mi? Üç saat zaman kaybettik; öyle değil mi değerli arkadaşlar? O üç saatlik zaman içerisinde kusura bakmayın, ben asgari bir böbrek takar gelirim. Bu böyle, kusura bakmayın, bunu böyle görün. Yani, her biriniz mutlaka ilave bir iş yaparsınız, kesin, mutlaka.

YANSI-4 BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ İNSANİ YARDINLARI

Değerli arkadaşlar; üretmek zorundayız. Yıllar yılı, 1990'lı yıllardan beri ben hep şunu söylüyorum: Benim ülkem üretken Türkiye olmak zorundadır. Eğer üretmezsek, ama Atatürk'ün, o Cumhuriyetin koyduğu kurallar içerisinde, yani biz devlet olmak zorundayız. Özellikle, burada çok değerli Bakanlık yapmış; Meclis Başkanlığı yapmış, politikanın içerisinde bulunan ağabeylerimiz var, arkadaşlarımız var.

İçeride şunu bunu yaparız. Laf var ya “kol kırılır, yen içinde kalır” ben saygı duyarım, içeride insanlar politik birtakım çekişmelerin içerisine girebilirler. Ama dış politikada eğer ülkemizin milli çıkarlarını, politikalarını zedeleyecek derecede birtakım faaliyetlerde bulunursak,

o zaman gerçek anlamıyla bugünleri aramak zorunda kalabiliriz, bunu hiçbir zaman temenni etmem.

Dolayısıyla, biz yapacağımız hizmetleri ülkeye hizmet, mili çıkarlarımıza hizmet olarak yapmak durumundayız değerli konuklar, değerli arkadaşlarım. Kişiye değil, kusura bakmayın koltuğa hizmet değil. Ülkenin çıkarlarına, çünkü ülke varsa biz varız. Eğer, ülkemiz yoksa bizim varlığımızın hiçbir anlamı yoktur.

İşte görüyorsunuz, ben her zaman bunu bir kere daha söylüyorum. Rahmetli Yaser Arafat ne dedi? “Gömülecek toprağım bile yok” dedi. Öyle değil mi? Çok şükür, bizim mükemmel, gerçekten dünyanın çok nadir bir ülkesi var. Ben Amerikalılara “bakın, Türkiye dünyanın anahtarıdır” diyordum. Dünyada başka bir ülke var mı değerli arkadaşlar, üç tane kıtayı birbirine birleştirsin? Sizler de söylediniz. Enerji hatları, Türkiye'nin üzerinden geçiyor vesaire. Bunların her birisi başlı başına bizim için bir fırsattır; hakikaten Yüce Allah'ın bir yerde bu ülkeyi bu şekilde muhafaza ederek, işte Atatürk, arkadaşlarının hayatları pahasına bu kadar korudu; bu büyük bir nimettir, bunu çok iyi değerlendirmek durumundayız. Eğer bunu değerlendiremezsek, eğer böyle şu anda ülkemizin içerisinde bulunduğu durumu gerçekten benim kabul etmem çok zor değerli arkadaşlar. Birtakım şeyler benim ülkeme yakışmıyor. Benim ülkem özgürdür. Atatürk ne dedi? “Özgürlük Benim Karakterimdir.” Şimdi bir taraftan insan hakları, özgürlük diyoruz, demokrasi diyoruz, hukuk kuralları diyoruz.

İnsanlarımızın endişe içerisinde yürümesi, yaşamasını kabul etmek mümkün değildir değerli arkadaşlar, böyle bir şey olabilir mi? Ülkeye hizmet birinci görevimizdir, bunu yapmak zorundayız. Bu hizmetleri yaparken, eğer kafamızda soru işareti taşıyacaksak, ama şunun altını özellikle çizmek istiyorum. Eğer bu ülkenin geleceğine birisi gerçekten kastetmeye çalışıyorsa, bu ülkede eğer birtakım kişiler kendi çıkarları uğruna ülkemizi zedelemeye kalkıyorlar, bir başka deyişle eğer suç işliyorlarsa, onlarla ilgili gerekeni yapmak bir yerde hepimizin de görevidir.

Dolayısıyla, benim ülkem sosyal, demokratik, özgür, hukuk kuralları içerisinde geleceğine hizmet edecek bir ülke olmak konumundadır.

Bunun aksini kabul etmek mümkün değildir. Biz üniversitelerde ülkemizin bu geleceğine katkı sağlamada birinci derecede sorumluyuz. Yani, sadece biraz önce söylediğim gibi bilim üretmek değil, aynı zamanda ülkemizin karşılaştığı, içeride ve dışarıdaki sorunlarına da ülkeyi yönetenlere yardımcı olmak bağ abında katkı sağlama bakımından gerekeni yapmak bizim aynı zamanda en önemli görevlerimizin başında geliyor. İşte bugün burada bir müddet ülkenin bu seçimlerdir vesaire nedeniyle ara verdiğimiz Başkent Üniversitesi'nin Stratejik Araştırmalar Merkezi'nin toplantılarını bugün 2009'da sizlerle beraber başlatıyoruz ve ülkemizin geleceğine Başkent Üniversitesi olarak katkı sağlamaya devam edeceğiz.

Siz panelistlere çok teşekkür ediyorum; siz katılımcılara da çok teşekkür ediyorum. İnaniyorum ki, bundan sonraki toplantılarda çok daha değişik konular, ülkemizin geleceğine katkı sağlayacak konular, Başkent Üniversitesi'nin Kampusunda Stratejik Araştırmalar Merkezi'nin yönlendirmesiyle yapılacaktır ve biz de bu şekilde görevimizi yapmış olmanın huzuru içinde olacağız, çok teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Efendim, biz de Sayın Rektöre teşekkür ediyoruz. Böylece bugünkü beyin fırtınamız tamamlanmıştır, iyi akşamlar.

----&----